

**საქართველოში ინკლუზიური
პროფესიული განათლების
სისტემის განვითარების
შეფასება**

2013-2016

**EVALUATION OF THE PROGRESS OF THE INCLUSIVE
VOCATIONAL EDUCATION SYSTEM IN GEORGIA**

პროფესორი რიჩარდ როსი

(ნორსჰემპტონის უნივერსიტეტი, გაერთიანებული სამეფო)

პროფესორი ფილიპ გარნერი

(ნორსჰემპტონის უნივერსიტეტი, გაერთიანებული სამეფო)

დოქტორი ემილ ტომასი

(ნორსჰემპტონის უნივერსიტეტი, გაერთიანებული სამეფო)

ქ-ნი ჰეგე მერეტ სომბი

(ჰედმარკის გამოყენებით მეცნიერებათა უნივერსიტეტი, ნორვეგია)

2016

ISBN 978-9941-0-9480-4

**საქართველოში ინკლუზიური
პროფესიული განათლების
სისტემის განვითარების
შეფასება
2013-2016**

პროფესორი რიჩარდ როსი

(ნორსჰემპტონის უნივერსიტეტი, გაერთიანებული სამეფო)

პროფესორი ფილიპ გარნერი

(ნორსჰემპტონის უნივერსიტეტი, გაერთიანებული სამეფო)

დოქტორი ემილ ტომასი

(ნორსჰემპტონის უნივერსიტეტი, გაერთიანებული სამეფო)

ქ-ნი ჰეგე მერეტ სომბი

(ჰელმარკის გამოყენებით მეცნიერებათა უნივერსიტეტი, ნორვეგია)

2016

სარჩევი

- 5 სამადლობალი მიმართვა
- 5 რაზიუმა
- 6 რაკომანდაციაზი
- 8 კომბაქსტი, მიზანი და საქმიანობის სჯარო
- 9 ვათოდოლოგია და ვროცასი
- 15 მონაცამთა წარდგანა და განხილვა
- 16 ზადავაზი
- 22 მსჯალობა
- 23 დანართაზი

საბადლობელი მიმართვა რაზიუბა

საბადლობელი მიმართვა

მკვლევართა გუნდი, წარმოდგენილი პროექტის ხელშეწყობისათვის, მადლობას უხდის ქართველ და ნორვეგიელ კოლეგებს. მათი ურთიერთთანამშრომლობა, სხვადასხვა ჩანაწერებთან და დოკუმენტებთან ხელმისაწვდომობა უზრუნველყო საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროსთან ერთად. საქართველოში, მონაცემთა შეგროვების პროცესში, მონაწილეობდა ბევრი სტუდენტი, მასწავლებელი, დირექტორი და განათლების სფეროს ოფიციალური პირი. სავსე სამუშაოებისა და მასთან დაკავშირებული ანგარიშის დასრულებაში დაგვეხმარა გამოცდილ მთარგმნელთა და თარჯიმანთა ჯგუფი. კვლევის იმ ეტაპზე, რომელიც მონაცემთა ანალიზს მოიცავდა, ღირებული წვლილი შეიტანა ქ-ნმა იუ ზჰაომ. მადლიერებას გამოვხატავთ ყველა იმ ადამიანის მიმართ, ვინც დრო დაგვითმო და გამოცდილება გაგვიზიარა.

რაზიუბა

ანგლო-ნორვეგიელ მკვლევართა გუნდის მიერ შესრულებული ეს შეფასებითი კვლევა განხორციელდა ნორვეგიის განათლების სამინისტროს (ნორვეგია) დაკვეთით, 2016 წლის მაისში. შეფასების მიზანი, ნორვეგიისა და საქართველოს მხრიდან, პარტნიორთა ერთობლივი ინიციატივის ფარგლებში, განხორციელებული აქტივობების ზეგავლენის მტკიცებულებების შეგროვება იყო; რაც, თავისთავად, გულისხმობდა, საქართველოში, 2013 წლიდან ინკლუზიურ პროფესიულ განათლებაში მიღწეული პროგრესის ილუსტრირებას, რომელიც გაცილებით ფართომასშტაბიანი პროექტის, „ინკლუზიური განათლების დანერგვა საქართველოს პროფესიული განათლებისა და გადამზადების სისტემაში“ კომპონენტს წარმოადგენდა.

ამგვარად, კვლევა გულისხმობდა სანდო მონაცემების თავმოყრას და საპროექტო განაცხადში მითითებული თავდაპირველი აქტივობების და შედეგების მიღწევათა განსაზღვრას. მონაცემები ასევე შეგროვდა და გაანალიზდა საქართველოს პროფესიული განათლების სფეროს სამომავლო შესაძლებლობების საჩვენებლად და, მათი რეალიზების შემთხვევაში, შესაძლო გამოწვევების გამოსაკვეთად.

პროექტის ბირთვს ქმნიდა უფროსი აკადემიური პერსონალი, მკვლევარები ნორსჰემპტონის (გაერთიანებული სამეფო) უნივერსიტეტიდან და ჰედმარკის გამოყენებით მეცნიერებათა უნივერსიტეტიდან (ნორვეგია). გუნდი ორჯერ სტუმრობდა თბილისს (საქართველო) და ერთჯერ – ოსლოს (ნორვეგია). აღნიშნული ვიზიტებით შეფასების მიდგომის შეთანხმება და მონაცემთა შეგროვება განხორციელდა.

შეფასებითმა კვლევამ თვალნათლივ დაგვანახა, რომ, საქართველოში, ინკლუზიური პროფესიული განათლების პროგრესი ითვალისწინებს გაეროს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის კონვენციის ძირითადი მახასიათებლებს; საქართველოში, პროფესიული განათლების სფეროში არსებული პრაქტიკა შეესაბამება ევროკავშირის ინკლუზიური განათლების მოქმედ ინდიკატორებს.

და ბოლოს, შეფასებითი კვლევის მონაცემებმა ცხადყო სამინისტროებს შორის თანამშრომლობის ეფექტურობა, გამოკვეთა პოტენციალი, რომელიც უნარიანია წვლილი შეიტანოს მდგრად საქმიანობაში, საქართველოს მასშტაბით.

რეკომენდაციები

აღნიშნული კვლევის შედეგები მიუთითებს, რომ:

- ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროს და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ურთიერთთანამშრომლობა, საქართველოს პროფესიულ კოლეჯებში ინკლუზიური განათლების დანერგვის პროექტთან დაკავშირებით, წარმატებულია;
- გამოვლინდა მასწავლებლებისათვის ჩატარებული ტრენინგის სარგებელი: განისაზღვრა ინკლუზიური მიდგომები სწავლასა და სწავლებაში, პედაგოგებმა გააცნობიერეს კოლეჯებში ჩარიცხული სტუდენტების სხვადასხვა საჭიროება;
- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების/შეზღუდვის მქონე სტუდენტების აზრით, პროფესიული კოლეჯების სერვისები პასუხობს მათ სოციალურ და აკადემიურ თავისებურებებს;
- აუცილებელია, პროფესიულ კოლეჯებში, სამართლიანი და ინკლუზიური საგანმანათლებლო სისტემის ჩამოყალიბებისათვის დანერგილი პროცესების და პროცედურების მდგრადობა სამომავლოდ დაგეგმილ აქტივობებთან მიმართებაში; რაც რესურსებს და, შემდგომ წლებში, მონიტორინგის ყურადღებით ჩატარებას მოითხოვს;
- პროექტი დაეხმარა კოლეჯებს, საქართველოში, გაეროს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის კონვენციის გააზრებასა და საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების მოთხოვნათა დაკმაყოფილებაში.

რეკომენდაციები

ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროსა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს თანამშრომლობა და ერთობლივი პროექტი დასრულებულია. შეფასებითი კვლევის ფარგლებში, მონაცემთა ანალიზიდან მიღებული მტკიცებულებების საფუძველზე შემუშავდა ორი ძირითადი რეკომენდაცია: პირველი რეკომენდაცია ეფუძნება პროექტიდან მიღებულ ინდიკატორებს და ეხება სამომავლო თანამშრომლობას; მეორე რეკომენდაცია ეხება საქართველოში ინკლუზიური პროფესიული განათლების შემდგომ განვითარებას და მდგრადობას.

- პროექტმა „ინკლუზიური განათლების დანერგვა საქართველოს პროფესიული განათლებისა და გადამზადების სისტემაში“ წარმატებას მიაღწია ურთიერთპატივისცემაზე დაფუძნებული თანამშრომლობის გზით. ეს ის გზაა, რომელიც სრულად ითვალისწინებს კულტურულ, სოციალურ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ კონტექსტს და სარგებლობს პროექტის ლიდერების მიერ შექმნილი ღია საკომუნიკაციო არხებით. ამდენად, მიზანშეწონილია, პროექტის ფარგლებში ჩამოყალიბებული თანამშრომლობის მოდელის შემდგომი განვრცობა, მსგავსი პროექტების განხორციელებისათვის საჭირო რეკომენდაციების შემუშავება და მისი საჯარო ხელმისაწვდომობა.

- ძალისხმევას მოითხოვს, ნორვეგიასა და საქართველოში, ინდივიდებსა და ინსტიტუციებს შორის პარტნიორობის შენარჩუნება; აგრეთვე მომავალი თანამშრომლობის განსაზღვრა. თვალნათელია, რომ პროექტმა სარგებელი მოუტანა მხარეებს და გასცადა ორი ქვეყნის ფარგლებს. პარტნიორობის გაგრძელება და თანამშრომლობის გაფართოების გზების ძიება, შესაძლოა მნიშვნელოვანი ფაქტორი გახდეს, პროექტის სანყის რეზიუმეში, პრიორიტეტად განსაზღვრული მდგრადობის მისაღწევად.
- საქართველოს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ახალგაზრდობას დიდად დაეხმარა პროფესიულ კოლეჯებში განხორციელებული საგანმანათლებლო აქტივობები. ცხადია, პროექტში გამოყენებული განვითარების მოდელი კეთილმყოფელ გავლენას მოახდენს განათლების სისტემის ნებისმიერ სექტორზე არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მსგავსი სოციალურ-კულტურული პროფილის მქონე სხვა ქვეყნებშიც. სასურველია, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ გაითვალისწინოს, პროფესიულ განათლებაში, ინკლუზიური მიდგომების დანერგვით მიღწეული წარმატება; შეისწავლოს, რის საშუალებით გახდა ეს შესაძლებელი და მიღებული გამოცდილება, ქვეყნის მასშტაბით, განავრცოს განათლების სისტემაში.
- აუცილებელია პროფესიული კოლეჯების მასწავლებლების ტრენინგების გაგრძელება და გაფართოება. უმოკლეს ვადაში უნდა შემუშავდეს და რეალიზდეს სამოქმედო გეგმა, რომელიც უზრუნველყოფს როგორც მოკლევადიან სატრენინგო ამოცანებს, ასევე პროფესიული განვითარების გრძელვადიან შესაძლებლობებს.
- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტების პროფესიული მიღწევები მონიტორინგს მოითხოვს; აღნიშნული გულისხმობს კოლეჯის დასრულების შემდგომ, არანაკლებ 5 წლის მანძილზე, სტუდენტის კვალიფიკაციის დონის განსაზღვრას და მისი დასაქმების ჩანაწერების ანალიზს. რეკომენდებულია შეფასებამ მოიცვას 2018 და 2020 წლები და დაეყრდნოს იმ სტუდენტთა კონკრეტულ შედეგებს, ვინც პროფესიულ კოლეჯებში სწავლის კურსი დაასრულა. იმავდროულად უნდა ვიზრუნოთ ნორვეგია-საქართველოს თანამშრომლობის პერიოდში მიღწეული შედეგების შენარჩუნებისა და განვრცობის პროცედურებზე.
- საჭიროა პროფესიულ კოლეჯებსა და დამსაქმებლებს შორის მჭიდრო კონტაქტის უზრუნველყოფა; აგრეთვე ინკლუზიური განათლების მნიშვნელობის, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტებისა და მათი მასწავლებლების მიღწევების წარმოჩენა. ურთიერთობები უნდა მოიცავდეს რესურსების საჭიროების შესახებ დისკუსიას, თანატოლთა დახმარების დონეებს და მხარდაჭერითი დასაქმების გარემოს ჩამოყალიბებას; ანუ ყოველივეს, რაც საქართველოში ინკლუზიურ პროფესიულ განათლებაში წარმატების ხელშემწყობ ფაქტორებად იქცა.
- ამ თანამშრომლობითი პროექტის შემდგომი შეფასება უნდა განხორციელდეს 2018 და 2020 წლებში, რათა გაირკვეს შენარჩუნებულია თუ არა არსებული სისტემების მდგრადობა.

კონტაქსტი, მიჯანი და საქმიანობის სფერო

კონტაქსტი, მიჯანი და საქმიანობის სფერო

2013 წელს, ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროსა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს შორის, ხელი მოეწერა პროექტის, „ინკლუზიური განათლების დანერგვა საქართველოს პროფესიული განათლებისა და გადამზადების სისტემაში“ ერთობლივად განხორციელების ხელშეკრულებას. ეს იყო გრძელვადიან განვითარებაზე მიმართული პროექტი, რომლის საქმიანობის არეალიც იყო ვრცელი, თუმცა ეფუძნებოდა რამდენიმე კონკრეტულ ამოცანას, კერძოდ:

- სისტემური ცვლილებების გატარება პროფესიული განათლების სფეროში, ინკლუზიური განათლების პოლიტიკის განხორციელება, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების ყველა სტუდენტის პროფესიული პროგრამებით უზრუნველყოფა და მომზადების თანასწორობა;
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების დასაქმების უფლებების დაცვა თანასწორუფლებიანობის საფუძველზე;
- ტრანზიციის გაუმჯობესება და „ხიდეების გადება“ ზოგადსაგანმანათლებლო და პროფესიული განათლების სისტემებს შორის;
- ინკლუზიური განათლების პრინციპების პილოტირების ხელშეწყობა ყველა პროფესიულ დაწესებულებაში, პროცესის შერჩეულ პროფესიულ სასწავლებლებში დანერგვის გზით.

აღნიშნული ამოცანების მისაღწევად განისაზღვრა კონკრეტული აქტივობები:

- ინკლუზიური განათლების დანერგვის დამხმარე სისტემების ჩამოყალიბება ეროვნულ, რეგიონულ და ადგილობრივ დონეებზე;
- საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირთა პროფესიული განათლების მარეგულირებელი საბჭოს შექმნა და მუშაობა;
- სოციალური პარტნიორობის კომპონენტის გაძლიერება;
- ინკლუზიური პროფესიული განათლების სპეციალისტების მომზადება და მათი ჩართვა პროფესიულ დაწესებულებებში;
- მისაწვდომი ფიზიკური ინფრასტრუქტურის უზრუნველყოფა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირთათვის;
- პროფესიულ და საზოგადოებრივ კოლეჯებში ადამიანური რესურსის გაძლიერება ინკლუზიური განათლების მიმართულებით;
- სასწავლო პროგრამების (კურიკულუმების) და სასწავლო მასალების განვითარება ხარისხიანი ინკლუზიური განათლების უზრუნველყოფისთვის;
- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირების იდენტიფიცირება და მათი ჩართვა პროფესიულ სასწავლებლებში;
- საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლება ინკლუზიური პროფესიული განათლების შესახებ;

მეთოდოლოგია და პროცესი

- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა სანარმოო პრაქტიკის უზრუნველყოფა და საზაფხულო სკოლების ჩატარება;
- წინაპროფესიული განათლების კომპონენტის პილოტირება; “სამუშაო უნარები ცხოვრებისათვის” კომპონენტის და სამენარმეო პროექტების დანერგვა სკოლის საფეხურზე;
- სამენარმეო პროექტების პილოტირება პროფესიულ დაწესებულებებში;
- სპეციალური განათლების სფეროში ცოდნის გაუმჯობესების მხარდაჭერა საუნივერსიტეტო დონეზე და საზაფხულო სკოლების ჩატარება.

2013-2016 წლებში ნორვეგიელმა და ქართველმა პარტნიორებმა შეიმუშავეს სამოქმედო გეგმა, რომელიც სხვა ქვეყნების გამოცდილებით სარგებლობასაც ითვალისწინებდა; ამის აუცილებლობა გამოავლინა პროექტის მენეჯმენტმა. საქმიანობისა და შედეგების წლიური ანგარიშები შეესაბამებოდა ზემოჩამოთვლილ ამოცანებს და განაპირობებდა პროექტის გუნდის მუშაობისა და, საქართველოში, უფრო სამართლიანი ინკლუზიური პროფესიული განათლების სისტემის მიღწევაზე ორიენტირებული საქმიანობის ზედმინვენიტი მონიტორინგის საშუალებას. მიმდინარე ანგარიშები ამომწურავად წარმოადგენდა განუღებულ სამუშაოებს და რისკების შეფასების პროცედურას, რაც წარმატებით გამოიყენებოდა პროექტის იმ აქტივობების გასაუმჯობესებლად, რომელიც განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვდა.

ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროსა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს შორის გაფორმებული ხელშეკრულების თანახმად, დამოუკიდებელ მკვლევართა ჯგუფს დაევა პროექტის ეფექტურობის შესწავლა. მოცემული დასკვნითი ანგარიში მოიცავს შეფასების შედეგებს და იძლევა პროექტის ფარგლებში გამოყენებული მეთოდების, მათი მართვისა და პროექტის მთლიანი ზეგავლენის ანალიზს.

მეთოდოლოგია და პროცესი

შეფასებისათვის გამოყენებული მეთოდები

ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროსა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან შეთანხმებით, შეფასების ამ პროექტის ფარგლებში, სავსელ სამუშაოების ჩატარებისა და მონაცემთა შეგროვებისათვის მკვლევარებმა შეარჩიეს საკმაოდ აღიარებული „შერეული მეთოდი“, რომელიც პროექტის საქმიანობისა და შედეგების ზუსტად შეფასების შესაძლებლობას იძლევა. შეფასების პარამეტრებისა და მუშაობის მეთოდის შესათანხმებლად ადრეულ ეტაპზე განხორციელდა კონსულტაცია.

კვლევის კითხვების განსაზღვრა

ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროს და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წარმომადგენლებმა ერთობლივად განსაზღვრეს კვლევის შვიდი კითხვა. დაზუსტების მიზნით, კითხვები განიხილეს მკვლევართა ჯგუფთან და ჩამოაყალიბეს შეფასებისა და კვლევის ინსტრუმენტების შემუშავების ძირითადი ფოკუსი.

კვლევის შვიდი კითხვა მდგომარეობს შემდეგში:

1. რამდენად ეფექტური იყო სამინისტროებს შორის თანამშრომლობის ფორმატი?
2. რა სარგებლობა მოიტანა პროექტმა და ამგვარმა მუშაობამ?
3. როგორი ეფექტი ჰქონდა, საქართველოში, ინკლუზიური პროფესიული განათლების სფეროში განხორციელებულ ინტერვენციებს?
4. რის გაკეთება შეიძლებოდა უკეთ (მომავალ პროექტებში გასათვალისწინებლად)?
5. რამდენად მდგრადია ჩამოყალიბებული სისტემები?
6. არსებობს პოტენციურად რაიმე დაუცველი (მონყვლადი) სფერო?
7. რამდენად უწყობს ხელს, ამჟამად, საქართველოში, ინკლუზიური პროფესიული განათლება გაეროს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის კონვენციის განხორციელებას და ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების მოთხოვნების გათვალისწინებას?

კვლევის ინსტრუმენტების შემუშავება და ნიმუშების შერჩევა

კვლევის ინსტრუმენტები შეიმუშავეს გარე შეფასების გუნდის წევრებმა. დამატებითი რჩევები, მისაწვდომობისა და კულტურული მდგრადობის საკითხებზე, მიიღეს თბილისში, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წარმომადგენლების მხრიდან.

დოკუმენტაციის შესწავლა

მკვლევართა გუნდს მიენოდა ნორვეგია/საქართველოს პარტნიორობასთან დაკავშირებული დოკუმენტაცია, რომელიც დეტალურად იქნა შესწავლილი, კონტექსტუალური ცოდნისა და პროექტის ისტორიის, მისი მართვის პროცესის, განხორციელებული აქტივობების, შექმნილი რესურსების და ზეგავლენის მტკიცებულების გამოსარკვევად. აღნიშნული ანალიზი გამოიყენეს როგორც რაოდენობრივი, ასევე თვისობრივი კვლევის ინსტრუმენტების ჩამოყალიბებისათვის.

განალიზებული იქნა შემდეგი დოკუმენტები:

- „ინკლუზიური განათლების დანერგვა საქართველოს პროფესიული განათლებისა და გადამზადების სისტემაში“ 2013-2016: პროექტის მიმოხილვა და ამოცანები;
- საგრანტო შეთანხმება საქართველოს პროფესიული განათლების სისტემაში ინკლუზიური განათლების დანერგვისათვის;
- საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წლიური ანგარიში (2013) „ინკლუზიური განათლების დანერგვა საქართველოს პროფესიული განათლებისა და გადამზადების სისტემაში“;
- საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წლიური ანგარიში (2014) „ინკლუზიური განათლების დანერგვა საქართველოს პროფესიული განათლებისა და გადამზადების სისტემაში“;
- საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წლიური ანგარიში (2015) „ინკლუზიური განათლების დანერგვა საქართველოს პროფესიული განათლებისა და გადამზადების სისტემაში“;
- ინკლუზიური განათლების ინდიკატორები საქართველოში: კვლევის ანგარიში (2013).

სრული წარმომადგენლობის უზრუნველყოფისათვის, პროფესიული მასწავლებლებისა და სტუდენტების მიზანმიმართული შერჩევა განხორციელდა საქართველოს მასშტაბით არსებულ კოლეჯებში. ამ გზით მოხდა როგორც რაოდენობრივი მონაცემების (კვლევის კითხვარის გზით შეგროვებული), ასევე თვისობრივი მონაცემების (ინტერვიუებისა და ფოკუს ჯგუფების გზით მიღებული) გენერირება.

კვლევა

რაოდენობრივი მონაცემები მოპოვებულია საქართველოს 6 პროფესიული კოლეჯის სტუდენტებთან (N=202) ჩატარებული კვლევით (იხ. ცხრილი 1).

ცხრილი 1: რეგიონებში კოლეჯების გავრცელების სიხშირე

კოლეჯი	სიხშირე	ვალიდური პროცენტი
მერმისი	40	20
სპექტრი	36	18
იბერია	46	23
ბლექსი	28	14
აისი	25	12
ოპიზარი	27	13
სულ	202	100

კვლევის კითხვარები გავრცელდა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს კოორდინატორთა მიერ, წინასწარ შერჩეული პროფესიული კოლეჯების მასწავლებლების დახმარებით. კვლევა მოიცავდა ორ ასპექტს. პირველი ითვალისწინებდა მონაცემების შეგროვებას შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე სტუდენტებისაგან, ხოლო მეორე – შეზღუდვის არმქონე სტუდენტებისაგან. კითხვარის დაბრუნების მაჩვენებელი, საერთო დარიგებული რაოდენობიდან (N=251) იყო 80%, რაც დამაკმაყოფილებელია ამ ფორმით ჩატარებული კვლევისათვის.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტთა შერჩეულ ჯგუფში, ზოგიერთს, გაუჭირდა კითხვარის შევსება და გამოყენებული იქნა ზრდასრული ნაცნობი მესამე პირის მიერ, ზეპირი პასუხების ჩაწერის მეთოდი. ამგვარი მიდგომით სარგებლობა სტუდენტების ინფორმირებული თანხმობით მოხდა.

სტუდენტთა კვლევაში, სიხშირის განაწილების პირველადი ანალიზი ფოკუსირდა ისეთ მაჩვენებლებზე, როგორცაა კოლეჯის მდებარეობა (რეგიონი), სტუდენტის განათლების შესახებ ზოგადი ინფორმაცია, მისი სქესი, ასაკი და სტატუსი. აღნიშნულ საკვლევ ჯგუფში 44% იყო მდედრობითი, ხოლო 56% – მამრობითი სქესის რესპონდენტი.

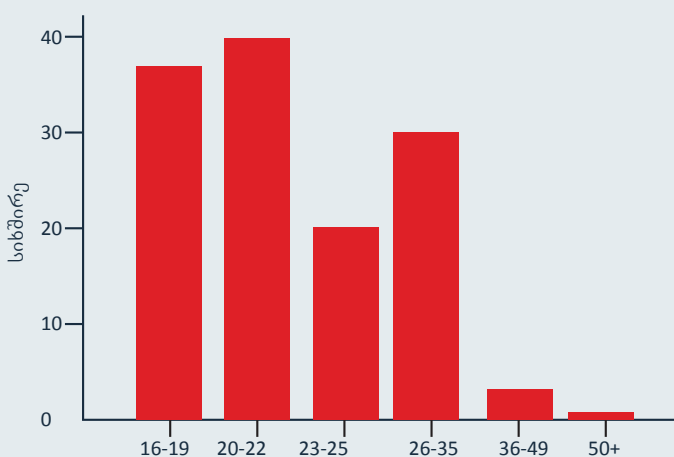
პროფესიული კოლეჯები მოიცავს ფართო ასაკობრივ სპექტრს, რაც წარმოდგენილია #2 ცხრილში.

ცხრილი 2: ასაკობრივი ჯგუფების განაწილება სიხშირისა და ვალიდური პროცენტის მიხედვით

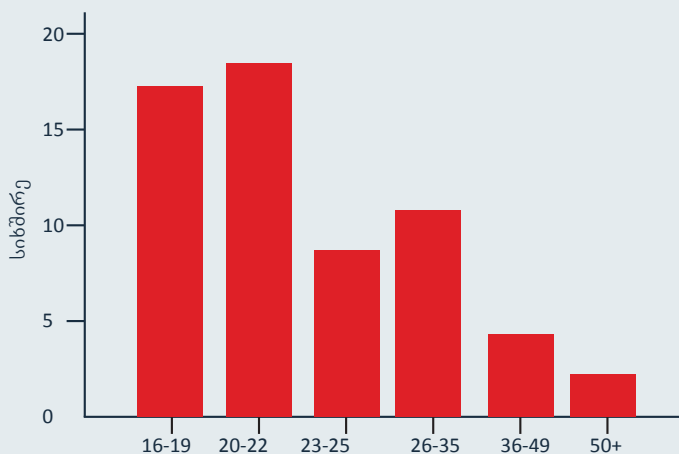
ასაკი	სიხშირე	ვალიდური პროცენტი
16-19	54	27
20-22	59	30
23-25	30	15
26-35	44	22
36-49	8	4
50+	4	2
კითხვარი არ დაბრუნებულა	3	
სულ	202	100

სტუდენტების ორ ჯგუფს (სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე და არმქონე) შორის არსებული განსხვავებების ანალიზის შედეგად მიღებული მონაცემები გვიჩვენებს, რომ ასაკობრივ ჯგუფებს შორის განაწილება თითქმის თანაბარია. ამდენად, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ანალიზის დროს აღქმული რაიმე განსხვავება არ არის დაკავშირებული ასაკობრივ ფაქტორებთან. მაღალი მაჩვენებელი 26-35 წლების კატეგორიაში შეიძლება აიხსნას დიდი ინტერვალით (10 წელი) წინა კატეგორიასთან (23-25) შედარებით (3 წელი). იხ. # 3, 4 ცხრილები.

ცხრილი 3: სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტების ასაკობრივი ჯგუფები

ცხრილი 4: სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების არმქონე სტუდენტების ასაკობრივი ჯგუფები

კითხვარის რესპონდენტთა წინარე საგანმანათლებლო გამოცდილება (სასწავლო დაწესებულება) მოცემულია 5 ცხრილში.

ცხრილი 5: წინარე საგანმანათლებლო დაწესებულება (სიხშირე და ვალიდური პროცენტი)

საგანმანათლებლო საჭიროება	სიხშირე	ვალიდური პროცენტი
სპეციალური სკოლის ყოფილი მოსწავლე	25	13
სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტი ზოგადსაგანმანათლებლო (მეინსტრიმ) განათლებაში	108	57
ზოგადსაგანმანათლებლო (მეინსტრიმ) სტუდენტი	57	30
კითხვარი არ დაბრუნებულა	12	
სულ	202	100

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირი შესაძლოა სარგებლობდეს სოციალური დახმარებით (ბენეფიტით) სახელმწიფოსაგან. კვლევა ითვალისწინებდა გამოერკვია, იყო თუ არა სტუდენტი ბენეფიტის მომხმარებელი, ჯანმრთელობის სამინისტროს ან სხვა რომელიმე უწყების მხრიდან. სოციალური დახმარებისა და გენდერის კორელაციურმა ანალიზმა მოგვცა პირსონის კორელაციის კოეფიციენტი $r = 42$, რაც გულისხმობს, რომ არ არსებობს რაიმე კონკრეტული კავშირი გენდერსა და სახელმწიფოსაგან სოციალური დახმარების მიღებას შორის. # 6 ცხრილში წარმოდგენილია სოციალური დახმარების მიმღებ სტუდენტთა კროსტაბულაცია სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების სტუდენტებთან მიმართებაში.

ცხრილი 6: კროსტაბულაცია სოციალური დახმარების სტატუსსა და საგანმანათლებლო საჭიროებას შორის

სოციალური დახმარების სტატუსი	სპეციალური სკოლის ყოფილი მოსწავლე	ზოგადსაგანმანათლებლო (მეინსტრიმულ) განათლებაში ჩართული სპეციალური საჭიროების მქონე სტუდენტები	ზოგადსაგანმანათლებლო (მეინსტრიმ) სტუდენტი
დიახ	20	59	9
არა	4	47	48
სულ	24	106	57

ფოკუს ჯგუფები და ინტერვიუები

თვისობრივი მონაცემები მიღებულია ფოკუს ჯგუფების და ინტერვიუების გზით, ნახევრად-სტრუქტურირებული გეგმის გამოყენებით, რომლის საშუალებით მკვლევარებმა ანარმოეს რესპონდენტების პასუხების ზონდირება და მოითხოვეს შემდგომი განმარტება ან პასუხების ჩამოყალიბება.

ძირითადი დაინტერესებული მხარეების (სტეიქჰოლდერების) მიზანმიმართული საკვლევე ჯგუფი იდენტიფიცირებული იქნა საქართველოს მასშტაბით. ფოკუს ჯგუფების ჩატარების მენეჯმენტის ხელშეწყობაში ჩაერთნენ თარჯიმნები. მონაწილეების ინფორმირებული თანხმობით, ყველა შეხვედრა აუდიოფირზე ჩაინერა. ჩანაწერები ითარგმნა ინგლისურ ენაზე და მომზადდა ანალიზისათვის.

ფოკუს ჯგუფების მონაწილეები, რომელთაც საკუთარი წვლილი შეიტანეს მონაცემთა შეგროვებაში:

- პროფესიული კოლეჯების მასწავლებლები;
- სპეციალური საჭიროების მქონე სტუდენტები, რომლებიც პროფესიულ კოლეჯებში სწავლობენ;
- საქართველოში, პროფესიული განათლების მინოდებასა და მართვაზე პასუხისმგებელი პირები;
- ტრენინგებში მონაწილე პროფესიული მასწავლებლები.

აღნიშნულ ფოკუს ჯგუფებთან მუშაობის ოქმების ნიმუში შეგიძლიათ იხილოთ დანართებში 4 და 5.

უკვე მოგახსენეთ, რომ ფოკუს ჯგუფებში მონაწილე სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ზოგიერთ სტუდენტს ახლდა ნაცნობი ზრდასრული პირი, რომელიც, რესპონდენტის ინფორმირებული თანხმობით, გამოიყენებდა კომუნიკაციის დამხმარე საშუალებებს.

პირისპირ, ნახევრად სტრუქტურირებული ინტერვიუები შედგა ძირითად პერსონალთან, რის შედეგადაც გამოიკვეთა მათი ხედვები პროექტის მიზნების განხორციელებასთან დაკავშირებით. საუბრები, მკვლევართა გუნდის მიერ, მიმდინარეობდა ინგლისურ ენაზე, აუდიოჩანაწერები იშიფრებოდა შემდგომი ანალიზისათვის.

ინტერვიუები ჩატარდა შემდეგ ძირითად რესპონდენტებთან:

ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროს წარმომადგენლები (N=2)

მონაცემთა ანალიზის წარდგენა და მიმოხილვა

მონაცემთა ანალიზის მეთოდი

კვლევის მონაცემები გამოიკითხა ფაქტორებისა და სანდოობის ანალიზის გზით, მათ შორის კრონბახის ალფა კოეფიციენტის გამოყენებით, რაც წარმოადგენს შიდა თანმიმდევრულობის მაჩვენებელს და დამოუკიდებელ ტ-ტესტს, მნიშვნელობის შესაფასებლად.

თვისობრივი მონაცემები ჩაისვა ცხრილში, მოხდა მათი კოდირება და თემატურად გაანალიზება კვლევის შვიდივე კითხვისთვის (იხ. ქვეთავი **კვლევის კითხვების იდენტიფიცირება**) მინიჭებული კოდის მიხედვით. ამან შესაძლებელი გახადა მონაცემების ტრიანგულაცია კვლევის პასუხებს შორის: ფოკუს ჯგუფებს, ინტერვიუების, დოკუმენტაციისა და ნიმუშად აღებულ ინდივიდუალურ რესპონდენტთა ჯგუფებს შორის (მაგ. სტუდენტები და პოლიტიკის შემმუშავებლები). შედარებითი ანალიზის შემდეგ მკვლევართა გუნდმა მოიპოვა სარწმუნო მონაცემები და გამოიტანა საიმედო დასკვნები კვლევის შვიდივე კითხვასთან მიმართებაში.

მონაცემთა ანალიზის წარდგენა და მიმოხილვა

დაბრუნებული კითხვარების განხილვა მოხდა ერთგანზომილებიანი და ორგანზომილებიანი ანალიზის და სტატისტიკური დასკვნების გზით, დამოუკიდებელი ტ-ტესტის გამოყენებით, რათა გამოვლენილიყო მნიშვნელოვანი განსხვავებები სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტებისა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების არმქონე მათი თანატოლების საშუალო ქულებს შორის. კითხვარი შედგებოდა 4 ნაწილისაგან და ასახავდა პროფესიულ კოლეჯებში ჩამოყალიბებული სერვისის ეფექტურობას, ამ დანესებულებების სტუდენტ-მასწავლებელთა გამოცდილებას და საქართველოს პროფესიული განათლების სისტემაში, ინკლუზიური განათლების ხელშეწყობის მდგრადობის უზრუნველყოფისათვის აუცილებელ პოტენციალს. სტუდენტებისათვის განკუთვნილი კითხვარი ფოკუსირებდა მათ გამოცდილებაზე და აქცენტირდებოდა ინკლუზიური განათლების განხორციელების იმ 4 ძირითად ელემენტზე, როგორცაა, მეგობრული ურთიერთობები, მონაწილეობა, დემოკრატიული პროცესები და შედეგებით მიღებული სარგებელი.

ზემომოყვანილი ოთხი ელემენტი ჩამოყალიბდა შემდეგი სახით:

მეგობრული ურთიერთობები - ეხება თანატოლების მიერ, ჯგუფში ან კლასში, სტუდენტის ბუნებრივად მიღებას და განვრიანებას, რასაც შედეგად მოსდევს ჯგუფის ან კლასის წევრად ყოფნის შეგრძნება და გამოცდილება; ასევე კოლეჯის სოციალურ ცხოვრებაში მონაწილეობა.

მონაწილეობა - ეხება იმას, აქტიურად ასრულებს სტუდენტი თავის მოვალეობას სასწავლო პროცესში თუ პასიური დამკვირვებელია.

დემოკრატიზაცია - ეხება იმას, თუ რამდენად აღიქვამს სტუდენტი, რომ მას ცვლილებებზე გავლენის მოხდენა შეუძლია; გამოხატავს თუ არა საკუთარ აზრს, რომელსაც მოუსმენენ ან გაიზიარებენ თანატოლები და მასწავლებლები.

შედეგების სარგებლობა - ეხება აკადემიურ და სოციალურ სარგებელს, რომელსაც კოლეჯში ჩართულობით იღებს სტუდენტი, მიუხედავად მისი განწყობისა და შესაძლებლობისა; ანუ სტუდენტის აკადემიური და სოციალური მოლოდინები რამდენად არის დაკმაყოფილებული.

შედეგები

მოცემულ შეფასებით ანგარიშში წარმოდგენილია კვლევის შედეგები კვლევის შვიდივე კითხვასთან მიმართებაში. უკვე აღვნიშნეთ, რომ შედეგები მიღებულია ზემოაღნიშნული კვლევის ინსტრუმენტების გამოყენებით შეგროვებული რაოდენობრივი და თვისობრივი მონაცემებიდან. მონაცემების საიმედოობის ვერიფიკაცია მიღწეულია მულტი-მეთოდური ტრიანგულაციის, ხოლო რაოდენობრივი მონაცემების შემთხვევაში – აღიარებული სტატისტიკური პროცედურების გზით.

1. რამდენად ეფექტური იყო სამინისტროებს შორის თანამშრომლობის ფორმატი?

მონაცემები მიუთითებს, რომ ორი ქვეყნის სამინისტროებს შორის ჩამოყალიბდა მაღალი ნდობა, რომლის საფუძველს წარმოადგენდა პროცესში ჩართულ ძირითად წარმომადგენლებს შორის არსებული ეფექტური კომუნიკაცია, რეგულარული პირისპირ შეხვედრები და საქმიანობის მკაფიო პროტოკოლის შემუშავება. ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროს წარმომადგენლებმა შეძლეს მკაფიოდ მოეთხროთ ნორვეგია-საქართველოს თანამშრომლობის ისტორიის შესახებ; პროექტის მიზნების მათეული ინტერპრეტაცია შესაბამისობაში იყო პროექტის დოკუმენტაციაში წარმოდგენილ მიზნების ფორმულირებებთან.

საქართველოსა და ნორვეგიის სამინისტროებს შორის პროექტთან დაკავშირებული საერთაშორისო თანამშრომლობა მნიშვნელოვანია იმ ინიციატივებისა და ღონისძიებების ლეგიტიმიზაციისათვის, რომელიც განხორციელდა სფეროში მომუშავე პირების მიერ. ასეთი სახის ინიციატივები, სადაც ჩართულია ორი ქვეყნის სამინისტროები, არ არის ფართოდ გავრცელებული; ამდენად, ნორვეგიასა და საქართველოში, განათლების სფეროს მუშაკების ეს მოდელი შეიძლება გახდეს მისაბაძი მაგალითი და განხორციელდეს სხვაგანაც.

პროექტის მსვლელობისას, ნორვეგიის საზოგადოებრივი მშენებლობისა და ქონების დირექტორატმა, საქართველოს კონტექსტში, გააჟღერა ტერმინი „უნივერსალური დიზაინი“. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს სსიპ საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის სააგენტოსა და ნორვეგიის დირექტორატს შორის თანამშრომლობამ აამაღლა ცნობიერება სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ახალგაზრდების შესახებ და ჩამოაყალიბა პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების ახლებურად დაპროექტების ხედვა.

მოდელის „შენობები ყველასათვის“ დანერგვამ, სარგებელი მოუტანა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, გავლენა იქონია არქიტექტურის სფეროს სტუდენტებსა და სფეროში მომუშავე პერსონალზე საქართველოს რამდენიმე რეგიონში. აღნიშნული მიდგომით გაუმჯობესდა პროფესიული განათლების დაწესებულებების ხელმისაწვდომობა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ახალგაზრდებისათვის, საქართველოს მასშტაბით.

წარმატება უზრუნველყო პროექტის ძლიერმა და მცოდნე ხელმძღვანელმა, რომელმაც შექმნა ქმედითი მართვის სისტემები. აღნიშნული პირი პატივისცემით სარგებლობს ორივე ქვეყნის დაინტერესებულ მხარეებში (სტეიქჰოლდერებში), მოიაზრება როგორც ეფექტური ლიდერი, მან ჩამოაყალიბა საქართველოში არსებული ვითარების შემეცნების მაღალი

კულტურა და გამოავლინა ეფექტური გუნდის შეკვრის უნარ-ჩვევები. პროექტის წინსვლა განაპირობა აგრეთვე მჭიდრო სამუშაო გამოცდილებამ პროექტის ხელმძღვანელსა და მენეჯმენტში საკვაძო პოზიციებზე მყოფ პირებს შორის, როგორც საქართველოში, ასევე ნორვეგიაში.

საქართველოში, პროფესიული კოლეჯების მასწავლებლების ფოკუს ჯგუფისაგან და პროფესიული განათლების პოლიტიკის განხორციელებასა და მართვაზე პასუხისმგებელი პირებისაგან მიღებულმა მონაცემებმა აჩვენა, რომ ნათლად იყო გააზრებული პროექტის მიზნები და მენეჯმენტის პასუხისმგებლობები. ორივე ჯგუფის აზრით, ნორვეგიულმა მხარემ პროექტში შემოიტანა გამოცდილება, რესურსები და მართვის ეფექტური სისტემა; ამდენად, ჩამოყალიბდა სამართლიანი მიდგომები სტუდენტთა მარგინალიზებული ჯგუფებისათვის პროფესიული განათლების უკეთესად წვდომის უზრუნველსაყოფად.

ფოკუს ჯგუფებმა (პროფესიული კოლეჯების სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტები და ტრენინგში მონაწილე მასწავლებლები) მართებულად მიიჩნიეს ცვლილებები, რომლის უშუალო მონმენიც გახდნენ: გამოვლინდა პერსონალის ამალღებული თავდაჯერებულობა, ცოდნა, უნარ-ჩვევები, სტუდენტთა შესაძლებლობების გაზრდა, პროფესიულ განათლებაზე წვდომა. მასწავლებლებმა გააცნობიერეს პროექტში ნორვეგიული მხარის და სხვა უცხოელი ექსპერტების მნიშვნელოვანი წვლილი. გამოითქვა სინანული, რომ მასწავლებელთა გარკვეული ნაწილი ტრენინგში არ მონაწილეობდა (მონაცემთა შეგროვების მომენტისათვის). დატრენინგებული პედაგოგები თვლიან, რომ პროექტის გავრცელებით და ეფექტური მართვით შესაძლებელია პროცესის უწყვეტი გაძლიერება. პროექტის დასრულების შემდეგ შეინიშნებოდა გარკვეული ნუხილი პროფესიულ განათლებაში მიღწეული შედეგების მდგრადობასთან მიმართებაშიც. თუმცა, როგორც ფოკუს ჯგუფების, ასევე ინტერვიუების მონაცემები თანხმობაშია, რომ ინფრასტრუქტურისა და პროცედურების ჩამოყალიბება, გაზრდილი გამოცდილება და კომპეტენცია უზრუნველყოფს საქართველოში პროფესიული განათლების საიმედო მომავალს.

2. რა სარგებლობა მოიტანა პროექტმა და ამგვარმა მუშაობამ?

აღინიშნა ფოკუს ჯგუფების რესპონდენტთა დადებითი განწყობა ნორვეგიელი კოლეგების მიმართ; წარმოჩინდა იმ გარეშე ექსპერტების მონაწილეობის ხარისხი, ვინც თავისი წვლილი შეიტანა, ტრენინგის შედეგად, ქვეყანაში მიღწეულ განვითარებაში.

პროექტის სარგებლის დანახვა შეიძლება რამდენიმე დონეზე. უპირველეს ყოვლისა, ეს არის, ზოგადად, საქართველოში, ნდობისა და კომპეტენციის ამალღება; მეორე - სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ახალგაზრდების გაზრდილი შესაძლებლობები და მესამე - პარტნიორობის სამუშაო მოდელის უზრუნველყოფა, რომლის ფარგლებში ეფექტურად განხორციელდა პროექტის ყველა აქტივობა და შეიქმნა მდგრადი სისტემები მომავლისათვის.

გაზრდილი ნდობა და კომპეტენცია, საქართველოში, დაეფუძნა პროფესიონალურ პატივისცემაზე ჩამოყალიბებულ პარტნიორობას და თავიდანვე შესაძლებელი გახდა მკაფიო შედეგების დასახვა. პროექტის მიზნების და ამოცანების ამსახველი დოკუმენტაცია ნათლად იყო განერილი; ფოკუს ჯგუფებიდან და ინტერვიუებიდან მიღებული მტკიცებულებები ცხადყოფენ, რომ პროექტის ხელმძღვანელები და მონაწილეები მუშაობდნენ თავდაპირველი

გეგმის მიხედვით, აწარმოებდნენ პროგრესის მონიტორინგს და ეფექტურობის შეფასებას პროექტის მოქმედების (ინტერვენციის) პერიოდში.

პროფესიული კოლეჯების მასწავლებლებმა შეიძინეს მეტი თავდაჯერებულობა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების სპექტრთან მიმართებაში, მოახერხეს უნარ-ჩვევების ილუსტრირება და შექმნეს ზედმინევენით ინკლუზიური გარემო. ყველა ფოკუს ჯგუფი აღიარებდა, რომ აღნიშნულის ასე მარტივად და მოკლე დროში მიღწევა შეუძლებელი იქნებოდა ნორვეგიელი პარტნიორების დახმარებისა და მხარეებს შორის ჩამოყალიბებული ეფექტური თანამშრომლობის გარეშე.

საქართველოში, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ახალგაზრდების შესაძლებლობების გაზრდა დიდწილად ამ პარტნიორობით გახდა შესაძლებელი. პროფესიულ კოლეჯებში ჩარიცხული სტუდენტების მიღწევათა დემონსტრირება ამაღლებული ცნობიერების შედეგს წარმოადგენდა. სისტემური განხილვისა და შეფასების პროცესი მნიშვნელოვანი ფაქტორი იყო, საკვანძო შედეგების მიღწევისა და ყველა პროცედურის ეფექტური მონიტორინგის განხორციელების უზრუნველყოფისათვის.

დოკუმენტაციაში, რომელიც პროექტს მიმოიხილავს, ჩამოყალიბდა არა მხოლოდ შესრულებული აქტივობების დაგეგმილი შედეგები, არამედ პარტნიორთა მუშაობის წესი, რომელიც გულისხმობს ეფექტური თანამშრომლობის განხორციელებას. მკვეთრად გაიწერა ინდივიდებისა და ინსტიტუციების პასუხისმგებლობა როგორც საქართველოში, ასევე ნორვეგიაში, რამაც პროექტის ეფექტური მართვა და ყველა დაგეგმილი შედეგის მიღწევა უზრუნველყო.

მოცემული პროექტის წლიური ანგარიშები ცხადყოფენ, რომ ყოველი წლისთვის ნაწილდებოდა სამიზნე აქტივობები, რომლებიც გამოიყენებოდა სასურველ შედეგებზე ფოკუსის შესანარჩუნებლად. ზოგიერთი აქტივობა იყო მკაფიოდ გამოკვეთილი და განერილი, ზოგი – ძალიან ზოგადი (მაგ. პროფესიული განათლების მიწოდების ხარისხის გაუმჯობესება 2016 წლისათვის) და ნაკლებ სასარგებლო პროფესიული სისტემის შემდგომი წინსვლისათვის.

3. როგორი ეფექტი ჰქონდა საქართველოში, ინკლუზიური პროფესიული განათლების სფეროში განხორციელებულ ინტერვენციებს?

კვლევის მონაცემებმა გამოკვეთა პროფესიულ განათლებაში განხორციელებული ინტერვენციების სხვადასხვა პოზიტიური ეფექტი. მოსახლეობის ყველაზე მეტად მონყვლად ჯგუფებს მნიშვნელოვნად გაეზარდა პროფესიული განათლების შესაძლებლობები, რასაც ფოკუს ჯგუფებში მონაწილე სტუდენტები ცალსახად აღიარებენ და იმედოვნებენ, რომ ამგვარი ცვლილებების შედეგად მათ დასაქმებისა და დამოუკიდებლობის მეტი გარანტია აქვთ.

კითხვარზე გაცემული პასუხებით, რომლებიც მეგობრულ ურთიერთობებს, მონაწილეობას, დემოკრატიზაციას და შედეგების სარგებელს შეეხება, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტები მიუთითებენ, რომ საქართველოს პროფესიული განათლების კოლეჯების ცხოვრებაში თავს ჩართულად გრძნობენ, არიან დაფასებულნი და კოლეგებისგან გარიყულობას არ განიცდიან. აღსანიშნავია, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტების პასუხები გაცილებით პოზიტიურია, ვიდრე შეზღუდვის არმქონე მათივე თანატოლების.

სტატისტიკური ანალიზის შედეგებით, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტები თანამშრომლობენ თანატოლებთან და იმედოვნებენ, რომ, საჭიროების შემთხვევაში, მათგან სასურველ დახმარებას მიიღებენ. არსებობს მტკიცებულება, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტებს არ გააჩნიათ შეზღუდვის არმქონე თანატოლებზე მეტი სირთულეები, რაც, ბუნებრივია, ინკლუზიური სასწავლო გარემოს შექმნის მცდელობის პოზიტიურ შედეგს წარმოადგენს. ამკარაა, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტებს, პროფესიულ კოლეჯებში, აქვთ თანატოლებთან გათანაბრებული შესაძლებლობები და მაღალია სოციალური და აკადემიური სარგებლის დონე.

ტრენინგში მონაწილე მასწავლებლები გამოიჩინეს თავდაჯერულობით, ახალი უნარ-ჩვევების და ცნობიერების გამომუშავებით; ისინი თვლიან, რომ მათი მოლოდინი სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირებთან მიმართებაში ამაღლდა. ყოველივე ეს დადასტურდა მსჯელობით ფოკუს ჯგუფებში.

საქართველოში პოლიტიკის შემმუშავებლები იმედოვნებენ, რომ განხორციელებული პროექტი ინკლუზიური საგანმანათლებლო სისტემის საჭირო მიმართულებებს უფრო განავრცობს, გამოკვეთავს და ფორმალური განათლების სხვა სფეროებზეც იქონიებს გავლენას.

აღსანიშნავია, პროექტის შედეგად, ნორვეგიელი კოლეგების სარგებელიც. ნორვეგიელ პოლიტიკის შემმუშავებლებთან ინტერვიუებმა ცხადყო, რომ მათ ორმხრივი სასწავლო გამოცდილება შეიძინეს; უკეთ გაიაზრეს მონყვლადი ჯგუფების ახალგაზრდობის საჭიროებები და გაიფართოვეს ინკლუზიური მიდგომების შემუშავებისათვის აუცილებელი უნარ-ჩვევები.

4. რის გაკეთება შეიძლება და უკეთ (მომავალ პროექტებში გასათვალისწინებლად)?

პროექტმა და მისმა მენეჯმენტმა უდავოდ მრავალი ძლიერი მხარე წარმოაჩინა. თუმცა ყურადსაღებია, შეგროვილი მონაცემებიდან, რესპონდენტების მიერ წამოწეული რამდენიმე საკითხი, რომელთაც, მათივე აზრით, მიღწეული შედეგების გაუმჯობესება შეუძლია. მაგ. არსებობს რამდენიმე დასკვნითი მტკიცებულება, რომ დამსაქმებლებთან ინტენსიური დისკუსიები და მათი ჩართულობა პროექტის ადრეულ ეტაპზე მეტად მომგებიანი იქნებოდა. აღნიშნული განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მთლიანად პროფესიულ განათლებაზე ფოკუსირებისას. მართალია პროფესიული მასწავლებლების უნარ-ჩვევები და კონკრეტულ საგნებთან მიმართებაში მათი გამოცდილება ეჭვშეუვალია და ეს გამოიხატა ნარატიული მონაცემების სახით, მაგრამ მეორე საკითხია, თუ რამდენად ნათლად გაიაზრეს მათ დამსაქმებელთა მოთხოვნები. არსებობს მცირე მტკიცებულება იმ მოსაზრებისა, რომ გამოყენებული სასწავლო პროგრამები და სწავლის გაუმჯობესება ვერ უზრუნველყოფს ახალგაზრდებს ღია ბაზარზე დასაქმებისათვის აუცილებელი უნარ-ჩვევებით.

5. რამდენად მდგრადია ჩამოყალიბებული სისტემები?

პროექტის მდგრადობა დამოკიდებულია იმაზე, რომ შენარჩუნდეს და განივრცოს წარმატება, აგრეთვე მოხდეს ადეკვატური დაფინანსება, პროფესიული კოლეჯების საქმიანობის შემდგომი გაფართოებისათვის. ამასთან ერთად, უნდა არსებობდეს კონკრეტული და რეალური სამოქმედო გეგმა. კვლევის შედეგად მიღებული მტკიცებულების თანახმად, პოლიტიკის დამგეგმავებს და პროფესიულ კოლეჯებს აქვთ აღნიშნული პროგრამის უწყვეტობის უზრუნველყოფის მოტივაცია. ჩამოყალიბებულია მკაფიო პოლიტიკა პროფესიულ კოლეჯებში ამჟამად არსებული შესაძლებლობების დასაფინანსებლად, რაც შემდეგში მდგომარეობს:

სახელმწიფო იღებს პასუხისმგებლობას დააფინანსოს პროფესიული განათლების სტუდენტების სწავლების პირველი 3 საფეხური იმ პირობით, თუ ისინი აკმაყოფილებენ ქვემოთმოყვანილი პირობებიდან ერთ-ერთს მაინც:

- სტუდენტის პროფესიონალური არჩევანი ჯდება მთავრობის მიერ პრიორიტეტულად აღიარებული პროგრამების ჩარჩოში (ამჟამად პრიორიტეტულია 70 პროფესია);
- სტუდენტი იდენტიფიცირებულია როგორც სოციალურად დაუცველი;
- სტუდენტმა დაამთავრა საბაზო განათლება (1-9 კლასები);
- სტუდენტმა დაამთავრა ზოგადი განათლება და არ არის დარეგისტრირებული ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე.

იმის მიუხედავად, რომ ამ სისტემამ გარკვეულ წარმატებას მიაღწია პროფესიული კოლეჯების განვითარებაში და უზრუნველყო პროფესიული განათლების მისაწვდომობა, ბევრი ახალგაზრდისათვის, ჯერ კიდევ არსებობს მონიტორინგის საჭიროება, რამდენადაც ქვეყანაში იცვლება სოციალურ-ეკონომიკური კლიმატი და იქმნება დამსაქმებლის მოთხოვნებსა და პრიორიტეტებზე მორგებულ მოდელზე გადასვლის შესაძლებლობა.

არსებობს იმის მტკიცებულება, რომ პროექტმა აამაღლა ცნობიერება იმ ახალგაზრდების შემდგომ დახმარებაზე, ვინც დასაქმებისაკენ პროფესიული კოლეჯებიდან მიდის. ამ სტრატეგიის მდგრადობა დამოკიდებულია პერსონალის გადამზადების შესაძლებლობების შენარჩუნებასა და კოლეჯების ადეკვატურ დაფინანსებაზე.

6. არსებობს რაიმე პოტენციურად დაუცველი (მოწყვლადი) სფერო?

ფოკუს ჯგუფებში მსჯელობა წამოიჭრა პოტენციურად ორ დაუცველ (მოწყვლად) სფეროზე, თუმცა არცერთი მათგანი არ იქნა მიჩნეული მნიშვნელოვან საფრთხედ, რაც შეაფერხებდა ინკლუზიური პროფესიული განათლების პროგრესს. პირველი მათგანი უკავშირდება, მიღწეული შედეგების საფუძველზე, განვითარებულ წინსვლას, რაც, გარკვეულწილად, დამოკიდებულია რესურსებისა და გამოცდილების მოდინებაზე. არსებული სიტუაციის მდგრადობა, დაფინანსებისა და უნარ-ჩვევების შემდგომი გაუმჯობესება ის ფაქტორებია, რომლებიც უახლოეს მომავალში მოითხოვს განხილვას და მართვას. მართალია დიდია ჩამოყალიბებული სისტემის შენარჩუნების, უნარ-ჩვევების გაუმჯობესების სურვილი, მაგრამ მომავლისათვის უმნიშვნელოვანესია საქართველოში ხელმძღვანელობისა და მენეჯერების წინსვლის შესაძლებლობაც.

მდგრადობასთან დაკავშირებულ გამონწვევებს აცნობიერებენ პროფესიული განათლების პოლიტიკის განხორციელებასა და მართვაზე პასუხისმგებელი პირები, გარკვეულწილად (ნაკლებად) ტრენინგში მონაწილე მასწავლებლებიც, თუმცა თვლიან, რომ საქართველოში შექმნილია საფუძველი, რაც უზრუნველყოფს მოსახლეობისათვის პროფესიული განათლების ხელმისაწვდომობას.

მეორე დაუცველი სფერო უკავშირდება დამსაქმებლებსა და დასაქმების ორგანიზაციებთან მჭიდრო ურთიერთობების ჩამოყალიბებას. იმის მიუხედავად, რომ, პროექტის ფარგლებში, მიღწეული იქნა პროგრესი, – ახალგაზრდები აღიჭურვნენ დასაქმების ბაზარზე წარმატებისათვის საჭირო უნარ-ჩვევებით და ცოდნით, ზოგიერთი რესპონდენტის მოსაზრებით, ეს არ არის საკმარისი; რეალობა მოითხოვს კიდევ უფრო მდგრადი კავშირებისა და პარტნიორობის ჩამოყალიბებას დამსაქმებლებთან, რათა სტუდენტებმა შეძლონ, სარგებელი მიიღონ შექმნილი განათლებიდან.

7. რამდენად უწყობს ხელს ამჟამად, საქართველოში, ინკლუზიური პროფესიული განათლება, გაეროს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის კონვენციის განხორციელებას და ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების მოთხოვნების გათვალისწინებას?

გაეროს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის კონვენცია ხაზგასმით აღნიშნავს „შეზღუდული შესაძლებლობის საკითხების, მდგრადი განვითარების შესაბამისი სტრატეგიების შემადგენელ ნაწილად მენისტრიმინგის მნიშვნელობას“. აგრეთვე იგი განამტკიცებს „საერთაშორისო თანამშრომლობის მნიშვნელობას, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებისათვის ყველა ქვეყანაში, განსაკუთრებით განვითარებად ქვეყნებში“.

ნორვეგია/საქართველოს პარტნიორობა წარმოადგენს აღნიშნული მოთხოვნების შესრულების მკაფიო მაგალითს. მონაწილე მხარეების მიერ, ცოდნისა და გამოცდილების ურთიერთგაზიარებამ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ინკლუზიის, როგორც აქტუალური თემის, სტრატეგიების, პოლიტიკისა და პრაქტიკის ჩამოყალიბების საქმეში. პროექტის პარტნიორები, აცნობიერებდნენ რა მდგრადობის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებულ გამონწვევებს, მტკიცედ და ერთსულოვნად ადგენდნენ საქართველოში მომავალი განვითარებისათვის საჭირო გეგმებს.

საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულება ეფუძნება, სამთავრობო დონეზე, ქვეყნის შიგნით, ყველა მოქალაქისათვის გაზრდილი შესაძლებლობების უზრუნველყოფისათვის გადადგმულ ნაბიჯებს. ნორვეგია/საქართველოს პარტნიორობა აკმაყოფილებს ადამიანის უფლებათა დაცვისა და თანასწორობის მოთხოვნას იმ კონკრეტულ სამიზნე ჯგუფთან მიმართებაში, რომლებიც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირები არიან.

მსჯელობა

ამრიგად, ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროს და საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტროს თანამშრომლობა, საქართველოში ინკლუზიური განათლების სისტემის ჩამოყალიბებაზე მიმართული მუშაობის პოზიტიური მაგალითია.

სარგებელი, რომელიც მიიღეს მასწავლებლებმა, სტუდენტებმა, პოლიტიკის შემმუშავებლებმა და მიიღებენ პოტენციური დამსაქმებლები, პროექტის ფარგლებში მიღწეული შედეგების მტკიცებულებაა. აღნიშნული პროექტის ფარგლებში, ინდივიდებისა და ინსტიტუციების მიერ შემუშავებული სამუშაო პრაქტიკა, შესაძლოა გამოადგეს განათლებისა და სოციალური განვითარების სფეროებში მომუშავე სხვა პირებსაც. ამდენად, საჭიროა პროექტის გუნდის მუშაობის თვალსაჩინოება. ამავე დროს ძალისხმევა უნდა მოხმარდეს პარტნიორობის შენარჩუნებას, რადგან ის სასარგებლო იყო ყველა მხარისათვის.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტებს, წინა წლებთან შედარებით, სათანადო პროფესიული განათლების მიღების მეტი საშუალება აქვთ. პროფესიული კოლეჯების მასწავლებლებმა მოახდინეს იმის დემონსტრირება, თუ როგორ შეიძლება სტუდენტების ჩართვა სწავლის პროცესში, ხოლო პროფესიულ კოლეჯებში ამჟამად უკვე ხელმისაწვდომი კომპეტენციები უზრუნველყოფს სერვისის მიწოდების შენარჩუნებას და შემდგომ გაუმჯობესებას. ამის მიუხედავად, აღნიშნული მიღწევების მდგრადობა დამოკიდებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მზაობაზე, გააგრძელოს ტრენინგების უზრუნველყოფა და კიდევ უფრო გაამდიდროს კოლეჯები სტუდენტების სხვადასხვა ჯგუფების დასახმარებლად აუცილებელი რესურსებით.

პროფესიული კოლეჯების მასწავლებლებმა შეიძინეს თავდაჯერება სხვადასხვა სპეციალურ საგანმანათლებლო საჭიროებასთან მიმართებაში. თუმცა, ამ თავდაჯერებულობას და უნარ-ჩვევებს ფლობს მასწავლებელთა არცთუ მრავალრიცხოვანი ჯგუფი. საჭიროა, ინკლუზიური განათლების სფეროში დახელოვნებულმა პედაგოგებმა გაავრცელონ საკუთარი ცოდნა და კოლეგებიც აღჭურვონ ინკლუზიურ სასწავლო გარემოში მუშაობის უნარ-ჩვევებით. ეს იქნება უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი, საქართველოში ინკლუზიური პრაქტიკის მდგრადობის უზრუნველსაყოფად.

ამჟამად, უფრო ინკლუზიურ საგანმანათლებლო სისტემის შექმნაზე მიმართული მუშაობა ფოკუსირებულია პროფესიულ კოლეჯებზე. პროექტის ფარგლებში შემუშავებული პრინციპები და მიდგომები უნდა გამოიყენონ სხვა ინსტიტუციებმაც. ამდენად, აუცილებელია გარკვეული ღონისძიებების გატარება, რათა გამოცდილება განივრცოს განათლების სხვა საფეხურებზეც. ეს მოითხოვს არა მხოლოდ პროფესიულ კოლეჯებში ინვესტირებულ ცოდნაზე დაფუძნებულ მუშაობას, არამედ იმ გზების მოძიებას და შესწავლას, რომლებიც თანამშრომლობის ამ მოდელით სარგებლობას სხვა საგანმანათლებლო გარემოსა და დაწესებულებაშიც შეგვადლებინებს.

მნიშვნელოვანია პროფესიულ კოლეჯებსა და დამსაქმებლებს შორის კომუნიკაციის გაძლიერებისა და დისკუსიების ჩატარების უზრუნველყოფა, ინკლუზიური განათლების პრინციპების პოპულარიზაციის მიზნით. საჭიროა პროექტის ფარგლებში მიღწეული წარმატებების ილუსტრირება და გააზრება, რასაც მივაღწევთ კოლეჯებისა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირების შემთხვევების დემონსტრირებით.

დანართები

ქვემოთ მოყვანილი დანართები შედგება შემდეგი დოკუმენტაციისაგან:

დანართი 1: პროფესიული კოლეჯების სტუდენტებთან ჩატარებული კვლევა

დანართი 2: ინტერვიუს განრიგი – პროექტის დამგეგმავები (საქართველო)

დანართი 3: ინტერვიუს განრიგი – ტრენინგის ჩამტარებლები

დანართი 4: კითხვები სტუდენტების ფოკუს ჯგუფისათვის

დანართი 5: კითხვები ტრენინგის მონაწილეთა ფოკუს ჯგუფისათვის

დანართი 6: ეთიკური თანხმობის ფორმა

დანართი 1

Hedmark University
of Applied Sciences

პროფესიული კოლეჯების სტუდენტებთან ჩატარებული კვლევა

ივსება პროფესიული კოლეჯების სტუდენტების მიერ

ზოგადი ინფორმაცია

გთხოვთ შესაბამის უჯრაში მიუთითოთ თქვენი სქესი:

მამრობითი	
მდედრობითი	

გთხოვთ შეავსოთ თქვენი დაბადების თვე და წელი:

თვე	წელი

სად ცხოვრობთ?

გთხოვთ მიუთითოთ, რომელ კოლეჯში სწავლობთ:

„მერმისი“	
„სპექტრი“	
„იბერია“	
„ბლექსი“	
„აისი“	
„ოპიზარი“	

იღებთ თუ არა რაიმე სახის სოციალურ შეღავათს (სარგებელს) ჯანმრთელობის სამინისტროს ან სხვა რომელიმე ოფიციალური უწყებიდან (გთხოვთ, მონიშნოთ შესაბამისი უჯრა)?

დიახ		არა	
------	--	-----	--

ოჯახური მდგომარეობა

გთხოვთ მონიშნოთ უჯრა, რომელიც ყველაზე ზუსტად აღწერს თქვენს ოჯახში ამჟამად მცხოვრებ უფროს პირებს:

დედა და მამა	
მხოლოდ დედა	
მხოლოდ მამა	
დედა და მამინაცვალი	

მამა და დედინაცვალი	
სხვა ნათესავები	
მიმღები ოჯახი	
სხვა (გთხოვთ დააკონკრეტოთ)	

რამდენი ხანია მონაწილეობთ პროგრამაში?

გთხოვთ შეავსოთ თვე და წელი, როდესაც დაიწყეთ სწავლა პროფესიული კოლეჯის პროგრამაზე:

თვე	წელი

როგორია ამჟამად თქვენი სტატუსი ?

გთხოვთ მონიშნოთ უჯრა, რომელიც ყველაზე მეტად შეესაბამება თქვენს ამჟამინდელ სტატუსს:

კურსდამთავრებული	
სტუდენტი	

გთხოვთ მონიშნოთ უჯრა, რომელიც ყველაზე მეტად შეგესაბამებათ თქვენ.

სერტიფიკატი	
დიპლომი	

გთხოვთ მონიშნოთ ყველა ის უჯრა, რომელიც თქვენ გეხებათ:

ყოფილი სპეციალური სკოლის მოსწავლე	
სპეციალური საჭიროების მქონე ზოგადსაგანმანათლებლო (მეინისტრიმ) სტუდენტი	
ზოგადსაგანმანათლებლო (მეინისტრიმ) სტუდენტი	

მეგობრული ურთიერთობები

ქვემოთ მოყვანილი განაცხადები ეხება იმას, თუ რას გრძნობთ სკოლაში სიარულის დროს, რამდენად გაქვთ სკოლასთან, თანატოლებთან და მასწავლებლებთან სიახლოვის განცდა. გთხოვთ მონიშნოთ მხოლოდ ერთი მოსაზრება. მნიშვნელოვანია, გულწრფელად გასცეთ პასუხი ყველა კითხვას. გაიხსენეთ, როგორ გრძნობდით თავს კოლეჯში ამ გაზაფხულზე. გახსოვდეთ, რომ ადამიანებისთვის, ვინც თქვენს პასუხებს წაიკითხავს, ყოველთვის უცნობად დარჩებით.

სრულად ვეთანხმები = ჩვეულებრივ ასე ვგრძნობ ხოლმე.

ვეთანხმები = კვირის განმავლობაში რამდენჯერმე მაქვს ასეთი გრძნობა.

კიცი და არა = თანაბრად, ზოგჯერ ვეთანხმები ასეთ ფორმულირებას, ზოგჯერ არა.

არ ვეთანხმები = ჩვეულებრივ ასე არ ვგრძნობ, თუმცა ზოგჯერ – კი.

სრულიად არ ვეთანხმები = ჩვეულებრივ ასე არ ვგრძნობ ხოლმე.

სტუდენტის მიკუთვნებულობა		სრულად ვეთანხმები	ვეთანხმები	კიცი და არაც	არ ვეთანხ- მები	სრულიად არ ვეთანხ- მები
1	ჩვეულებრივ, მე თავს ბედნიერად ვგრძნობ პროფესიულ კოლეჯში ყოფნით.					
2	ადამიანები ამჩნევენ, როდესაც მე რაღაცას კარგად ვაკეთებ.					
3	ჩემნაირი ადამიანებისათვის ძნელია აქ თავი ბედნიერად იგრძნო.					
4	მასწავლებლებისა და უფროსების უმეტესობას ჩემს კოლეჯში მე მოვწონვარ.					
5	ზოგჯერ ისეთი გრძობა მაქვს, რომ მე არ ვეკუთვნი ამ ადგილს.					
6	როდესაც პრობლემა მაქვს ან განერვიულებული ვარ, მე შემოიძლია დაველაპარაკო ჩემს მასწავლებელს ან უფროს ადამიანს ამ კოლეჯში.					
7	ამ პროფესიულ კოლეჯში ადამიანები მეგობრულად არიან ჩემდამი განწყობილი.					
8	ჩემს კოლეჯში მე ძალიან მეხმარება დამხმარე პერსონალი (არა-მასწავლებელი).					
9	აქ მასწავლებლებს არ მოსწონთ ჩემნაირი ადამიანები.					
10	მე აქ სხვა სტუდენტებისაგან ძალიან განსხვავებულად ვგრძნობ თავს.					
11	ნეტავ სხვა კოლეჯში ვიყო.					
12	ვგრძნობ, რომ ჩემს პროფესიულ კოლეჯში მე დაფასებული ნევრი ვარ.					
13	აქ სხვა სტუდენტებს მოვწონვარ ისეთი, როგორც ვარ.					
14	ჩემი მასწავლებელი ყურადღებას აქცევს იმას, როგორ ვგრძნობ მე თავს.					
15	მასწავლებელი ყველას მოუწოდებს მეგობრობისაკენ.					
16	მასწავლებელი ზოგ სტუდენტს უკეთ ექცევა, ვიდრე სხვებს.					

მონაწილეობა

ქვემოთ მოყვანილ მოსაზრებებთან მიმართებაში, გვსურს გამოხატოთ თქვენი აზრი თქვენს კოლეჯში არსებული ჩაგვრის შემთხვევების (ბულინგის) შესახებ. გთხოვთ ყოველ განაცხადთან დაკავშირებით მონიშნოთ ერთი უჯრა. მნიშვნელოვანია პასუხი გასცეთ ყველა კითხვას და იყოთ გულახდილი.

თანამშრომლობა სტუდენტები	სრულად ვეთანხმები	ვეთანხმები	კიცი და არა	არ ვეთანხმები	სრულიად არ ვეთანხმები
1 ადვილია ჯგუფების ჩამოყალიბება ერთობლივი მუშაობისათვის.					
2 სტუდენტებს ამ ჯგუფში/კლასში უყვართ ერთმანეთის დახმარება დავალებებისა და საშინაო დავალების შესრულებაში.					
3 ჩემი თანატოლები მემეხმარებიან, თუკი რაიმეს ვერ ვაკეთებ ან ვერ ვიგებ.					
4 მე შემიძლია ჩემი აკადემიური მიზნების მიღწევა, როდესაც ჩემს ჯგუფში ვმუშაობ.					
5 მასწავლებლები მისმენენ მე, როდესაც რაიმეს ვამბობ ან მაქვს საგნებთან დაკავშირებული კითხვა.					
6 ჩემი თანატოლები ისმენენ ჩემს აზრებს ჯგუფში.					
7 მე არ მიყვარს ჩემი თანაჯგუფელების მოსმენა, როდესაც ისინი ჯგუფში საუბრობენ.					
8 ჩემს აზრებს ჯგუფში ითვალისწინებენ.					
9 მე ვიღებ დახმარებას და ხელშეწყობას დავალების შესრულებაში, როდესაც ეს მჭირდება.					
10 ჩვეულებრივ, ისეთი დავალებები მაქვს, რომელიც მეხმარება, ვისწავლო გაკვეთილის განმავლობაში.					
11 მე ვიყენებ ადაპტირებულ დამხმარე საშუალებას, რათა სწავლა ხელმისაწვდომი გახდეს ჩემთვის.					
12 ადაპტირებული დამხმარე საშუალების ქონა ჩემთვის სასარგებლო იქნებოდა და გახდიდა სწავლას ხელმისაწვდომს.					

ჩაგვრა (ბულინგი) სტუდენტები		სრულად ვეთანხმები	ვეთანხმები	კიცი და არა	არ ვეთანხმები	სრულიად არ ვეთანხმები
1	პროფესიულ კოლეჯში იშვიათად აქვს ადგილი ჩაგვრას (ბულინგს).					
2	მე მქონია ჩემი ჯგუფელების მხრიდან შევიწროების და არმიღების/გარიყვის შემთხვევა.					
3	მასწავლებელი ჩვენ გვესაუბრა ჩაგვრის (ბულინგის) შესახებ.					
4	მე სხვები ხშირად მჩაგრავენ (ბულინგი).					
5	მე თანატოლები ხშირად მანვალებენ (დამცინიან).					
6	პროფესიულ კოლეჯში მე თავს ბედნიერად არ ვგრძნობ.					
7	პროფესიულ კოლეჯში მე თავს მარტოდ ვგრძნობ.					
8	პროფესიულ კოლეჯში მე თავს ძალიან კარგად ვგრძნობ.					

დემოკრატიული პროცესები

შემდეგი ნაწილი ეხება იმას, თუ რამდენად გაქვთ საკუთარი აზრის გამოთქმის შესაძლებლობა, გისმენენ თუ არა თანატოლები, მასწავლებელი და სხვა უფროსები. მნიშვნელოვანია, გულახდილად გასცეთ პასუხი ყველა კითხვას. გაიხსენეთ, როგორი დამოკიდებულება გქონდათ კოლეჯთან ამ გაზაფხულზე.

ურთიერთობა სტუდენტებსა და მასწავლებელს შორის		სრულად ვეთანხმები	ვეთანხმები	კიცი და არაც	არ ვეთანხმები	სრულიად არ ვეთანხმები
სტუდენტები						
1	მე კარგი ურთიერთობა მაქვს ჩემს მასწავლებელთან.					
2	მასწავლებელს მე ვუყვარვარ.					
3	თუკი მე რაიმე სახის პრობლემა მაქვს, მე შემოიძლია დაველაპარაკო ჩემს მასწავლებელს.					
4	მასწავლებელი აფასებს ჩემს ბეჯით შრომას.					
5	მასწავლებლები ზრუნავენ ჩემს კეთილდღეობაზე.					
6	მასწავლებლებთან თავს შერცხვენილად ვგრძნობ, თუკი რამეს ვერ ვიგებ.					
7	მასწავლებელი მე არასოდეს მამცირებს.					
თვითგამორკვევა სტუდენტები						
1	მე შემოიძლია ჯგუფში სხვადასხვა დავალების შესრულება, ისევე, როგორც სხვებს.					
2	ადამიანები ისმენენ ჩემს მოსაზრებას გადანყვეტილების მიღებამდე.					
3	ზოგჯერ გაკვეთილებზე ჩვენ შეგვიძლია თავად ავირჩიოთ ჩვენი დავალება.					
4	მასწავლებელი ისმენს ჩემს მოსაზრებებს.					
5	მე არ გამოვთქვამ ჩემს მოსაზრებას ჯგუფში.					
6	მე არ ვუსვამ კითხვას მასწავლებელს, თუკი რაიმეს ვერ ვიგებ.					
7	მე არ მაქვს ჩემი მოსაზრებები აკადემიურ მიზნებთან მიმართებაში.					
8	მასწავლებელი იღებს გადანყვეტილებას იმაზე, რა უნდა გაკეთდეს ჯგუფში.					
9	ჩემი მოსაზრება ჩემს საკუთარ განათლებაზე სხვებისათვის არაფერს ნიშნავს.					
10	ჩვენ გვაქვს გავლენა ჯგუფში არსებულ წესებთან მიმართებაში.					

შედეგები

აკადემიური განვითარება სტუდენტები		სრულად ვეთანხმები	ვეთანხმები	კიცი და არაც	არ ვეთანხმები	სრულიად არ ვეთანხმები
1	ჩემთვის მნიშვნელოვანია კარგი ნიშნების მიღება.					
2	ჩვეულებრივ მე ვფიქრობ, რომ გაკვეთილებზე ყოფნა მოსაწყენია.					
3	ვფიქრობ, მნიშვნელოვანია პროფესიულ კოლეჯში სიარული, რომ ისწავლო.					
4	მე მომწონს ყველა საგანი, რომელსაც კოლეჯში ვსწავლობ.					
5	მე მომწონს იმ საგნების უმეტესობა, რომელსაც კოლეჯში ვსწავლობ.					
6	მე მომწონს ზოგიერთი საგანი, რომელსაც კოლეჯში ვსწავლობ.					
7	მე ყურადღებით ვარ, როდესაც მასწავლებელი საუბრობს.					
8	მასწავლებლები მამხნევენ, რომ უკეთ ვისწავლო საგნები.					
9	მე ბეჯითად ვსწავლობ საგნებს სკოლაში.					
10	მე მომაქვს ჩემთვის საჭირო წიგნები და აღჭურვილობა ჯგუფში.					
11	მე არ მომწონს იმ აქტივობების კეთება, რომელიც მასწავლებელს უნდა რომ გავაკეთო.					
12	მე დროულად ვასრულებ საშინაო დავალებას.					
13	მასწავლებლები სხვადასხვანაირად ასწავლიან.					

სოციალური უნარ-ჩვევები სტუდენტები		სრულად ვეთანხმები	ვეთანხმები	კიცი და არაც	არ ვეთანხმები	სრულიად არ ვეთანხმები
1	მე ვარ თანაჯგუფელებთან საუბრის ინიციატორი.					
2	საჭიროების შემთხვევაში, თანაჯგუფელებს ჩემს დახმარებას ვთავაზობ.					
3	მე არ მიყვარს ჩემს თანაჯგუფელებთან საუბარი.					
4	მე მომწონს კომპლიმენტების მიღება ჩემი თანაჯგუფელებისგან.					
5	აზრთა სხვადასხვაობის დროს მე კომპრომისზე (დათმობაზე) მივდივარ.					
6	უსამართლო მოპყრობაზე მე საპასუხო რეაქცია მაქვს.					
7	თანაჯგუფელები მე მინვევენ აქტივობებში მონაწილეობის მისაღებად.					
8	მე ვიღებ კრიტიკულ შენიშვნებს ჩემს სამუშაოსთან დაკავშირებით.					
9	მე არ მადარდებს, თუკი ჩემი თანაჯგუფელები დამცინიან (მანვალებენ) ხოლმე.					
10	დღის განმავლობაში კოლეჯში ყოფნისას, მე ვბრაზდები.					
11	კონფლიქტის დროს შემიძლია ჩემი სიბრაზის გაკონტროლება.					

დანართი 2

საქართველოში პროფესიული განათლებისა და ინკლუზიის პროექტის შეფასება

ინტერვიუს განრიგი – პროექტის დამგეგმავები (საქართველო)

ნაწილი 1: განხორციელება

1. რა იყო ამ პროექტის დაწყების თავდაპირველი მოტივაცია?
2. როდის დაუკავშირდით პირველად ნორვეგიის განათლებისა და კვლევის სამინისტროს წარმომადგენლებს?
3. როგორი იყო თქვენი როლი პირველი შეხვედრების დროს?
4. ვინ იყო ჩართული მთლიანობაში პროექტის დაგეგმვაში?
5. როგორი იყო თქვენი კონკრეტული როლი ამ პროექტში?
6. რა მთავარ გამოწვევებს წააწყდით თქვენი პროექტის განხორციელებისას?
7. როგორ განსაზღვრავდით საქმიანობაში ჩართულ ძირითად პირებს?
8. როგორ იყო განაწილებული პარტნიორებს შორის პროექტის ამოცანები?
9. როგორია თქვენი იმედი, რის მიღწევა შეუძლია პროექტს?

ნაწილი 2: ზეგავლენა

1. რამდენად წარმატებული იყო პროექტი მიზნების მიღწევაში?
2. რა გაძლევთ იმის თქმის საფუძველს, რომ პროექტი იყო წარმატებული/წარუმატებელი?
3. აკმაყოფილებდა პროექტი სტუდენტების საჭიროებებს, შეზღუდული შესაძლებლობის ყველა ჯგუფებთან მიმართებაში (რა გაძლევთ იმის თქმის საფუძველს)?
4. შეგიძლიათ დაგვისახელოთ პროექტის შედეგად მიღებული ცვლილების მაგალითი?
5. პროექტის მიმდინარეობის დროს განხორციელებულ რომელ აქტივობას ჰქონდა ყველაზე დიდი გავლენა (რა გაძლევთ იმის თქმის საფუძველს)?
6. არის რაიმე ისეთი, რასაც სხვანაირად გააკეთებდით, თავიდან რომ ახორციელებდეთ ტრენინგს (რატომ)?
7. გჯერათ, რომ განხორციელებული პროექტი ხარჯთეფექტური იყო (რა გაძლევთ იმის თქმის საფუძველს)?

ნაწილი 3: მდგრადობა

1. გჯერათ, რომ პროექტმა საქართველოში ცვლილება მოიტანა (რა გაძლევთ ამის თქმის საფუძველს)?
2. არის პროექტის შედეგები მდგრადი?
3. არსებობს ამჟამად საქართველოში ამ პროექტის მიზნების ხელშემწყობი ინფრასტრუქტურა?
4. არსებობს საქართველოში გამოცდილება, რომელიც უზრუნველყოფს პროექტის ამოცანების მდგრადობას?
5. რა მიღწევა ჰქონდა პროექტს ისეთი, რომელიც მომავალში განაპირობებს საქართველოში პროფესიული განათლების სისტემის შემდგომ წარმატებას შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებთან მიმართებაში?
6. რა ძირითადი გამოწვევები არსებობს მდგრადობასთან მიმართებაში?
7. თქვენი აზრით, რა არის ერთი, ყველაზე მნიშვნელოვანი აქტივობა, რომელიც უნდა განხორციელდეს, საქართველოში შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა პროფესიული განათლების შემდგომი პროგრესის უზრუნველსაყოფად?

დასკვნითი კითხვა

1. არის კიდევ რაიმე, რის თქმაც გინდათ ნორვეგია/საქართველოს პროექტის შესახებ?

დანართი 3

საქართველოში პროფესიული განათლებისა და ინკლუზიის პროექტის შეფასება

ინტერვიუს განრიგი – ტრენინგის ჩამტარებლები

ნაწილი 1: განხორციელება

1. რა იყო თქვენი პროექტში ჩართულობის ძირითადი აქცენტი?
2. როგორ მიიღეთ გადაწყვეტილება ჩასატარებელი ტრენინგის ძირითად აქცენტებზე?
3. ვინ იყო ჩართული ამ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში?
4. ვინ იყო ჩართული ტრენინგის მასალების შემუშავებაში?
5. რა ფორმატით განხორციელდა თქვენს მიერ ჩატარებული ტრენინგი?
6. ვის ჩაუტარეთ ტრენინგი?
7. სად ჩატარდა ტრენინგი?
8. როგორ მოახდინეთ ტრენინგის კონტექსტუალიზაცია საქართველოს სიტუაციაზე?
9. ტრენინგის ჩატარების დროს, რა იყო ყველაზე დიდი გამოწვევები?

ნაწილი 2: ზეგავლენა

1. როგორ იქნა ტრენინგი შეფასებული?
2. რა იყო ტრენინგის მთავარი ამოცანები (და რამდენად წარმატებით შესრულდა ისინი)?
3. გჯერათ, რომ, სატრენინგო კურსში, სწორად იყო დაბალანსებული თეორია და პრაქტიკა (რატომ კი ან რატომ არა)?
4. აკმაყოფილებდა სატრენინგო კურსი სტუდენტების საჭიროებებს, შეზღუდული შესაძლებლობის ყველა ჯგუფებთან მიმართებაში?
5. შესაბამისად იყო გამახვილებული ყურადღება სხვადასხვა შეზღუდვის მქონე პირთა ჯგუფებზე?
6. ტრენინგზე ნასწავლი მასალა გამოყენებული იქნა კოლეჯში (რა გაძლევთ ამის თქმის საფუძველს)?
7. შეგიძლიათ დაგვისახელოთ პროექტის შედეგად მიღებული ცვლილების მაგალითი?
8. არის რაიმე ისეთი, რასაც სხვანაირად გააკეთებდით, თავიდან რომ ატარებდეთ ამ პროექტთან დაკავშირებულ ტრენინგს (რატომ)?

ნაწილი 3: მდგრადობა

1. იქონია სატრენინგო კურსმართელმა რაიმე ზეგავლენა, კოლეჯებში, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე სტუდენტებთან მიმართებაში, მოტივაციაზე, დამოკიდებულებასა და მოლოდინებზე (რა გაძლევთ ამის თქმის საფუძველს)?
2. გჯერათ, რომ პროექტმა საქართველოში ცვლილება მოიტანა (რა გაძლევთ ამის თქმის საფუძველს)?
3. არის პროექტის შედეგები მდგრადი?
4. არსებობს ამჟამად საქართველოში ამ პროექტის მიზნების ხელშემწყობი ინფრასტრუქტურა?
5. არსებობს საქართველოში გამოცდილება, რომელიც უზრუნველყოფს პროექტის ამოცანების მდგრადობას?
6. არიან საქართველოში კოლეგები, ვისაც ამჟამად შეუძლია თქვენს მიერ ჩატარებული ტრენინგის ანალოგიური ტრენინგის ჩატარება?
7. რა მიღწევა ჰქონდა პროექტს ისეთი, რომელიც მომავალში განაპირობებს საქართველოში პროფესიული განათლების სისტემის შემდგომ წარმატებას შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებთან მიმართებაში?
8. რა ძირითადი გამოწვევები არსებობს მდგრადობასთან მიმართებაში?
9. თქვენი აზრით, რა არის ერთი, ყველაზე მნიშვნელოვანი აქტივობა, რომელიც უნდა განხორციელდეს, საქართველოში შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა პროფესიული განათლების შემდგომი პროგრესის უზრუნველსაყოფად?

დასკვნითი კითხვა

1. არის კიდევ რაიმე, რის თქმაც გინდათ პროექტის შესახებ?

დანართი 4

კითხვები სტუდენტების ფოკუს ჯგუფისათვის

	ძირითადი კითხვა	ზონდირება
1	რა არის ყველაზე კარგი თქვენს კოლეჯში სიარულში?	
2	არის რაიმე, კოლეჯის სასწავლო კურსში, რაც არ მოგწონთ?	
3	რატომ აირჩიეთ კოლეჯში შესვლა?	
4	დაგეხმარათ ვინმე არჩევანის გაკეთებაში?	
5	გყავთ მეგობრები კოლეჯში?	5 (ა) თუ დიახ – ვინ არიან თქვენი მეგობრები? 5 (ბ) თუ არა – გყავთ მეგობრები კოლეჯის გარეთ?
6	ადვილია თქვენი კოლეჯში მისასვლელი გზის პოვნა?	თუ არა – რა სირთულები არსებობს?
7	ვინ არიან ის ადამიანები, ვინც ყველაზე მეტად გეხმარებიან კოლეჯში?	
8	არის რაიმე, რაც კოლეჯში რთულად გერწვენებათ?	მკაფიო (დეტალური) ინფორმაციის მისაღებად მოახდინეთ ზონდირება.
9	ესმით კოლეჯის მასწავლებლებს თქვენი საჭიროებები?	9 (ა) თუ დიახ – როგორ გამოხატავენ ისინი ამას? 9 (ბ) თუ არა – რა პრობლემები არსებობს?
10	აკმაყოფილებს თუ არა კოლეჯის კურსი თქვენს საჭიროებებს ?	10 (ა) თუ დიახ – დაასახელეთ მაგალითები. 10 (ბ) თუ არა – რატომ არა?
11	არის კოლეჯის შენობა-ნაგებობები და აღჭურვილობა მისაწვდომი (ადაპტირებული)?	თუ არა – რა პრობლემები არსებობს?
12	არის კოლეჯში არსებული რესურსები და მასალები თქვენს საჭიროებაზე კარგად მორგებული?	12 (ა) თუ დიახ, – დაასახელეთ მაგალითები. 12 (ბ) თუ არა, – რით არ გაკმაყოფილებთ ისინი?
13	რის გაკეთება გსურთ კოლეჯის დამთავრების შემდეგ?	
14	როგორ გამზადდებთ კოლეჯი სამუშაოსათვის?	
15	გქონიათ სამუშაო გამოცდილების მიღების რაიმე პირადი შესაძლებლობები?	თუ დიახ – რა სახის?
16	როგორ გრძნობთ, ხართ წარმატებული სასწავლო კურსზე?	16 (ა) თუ დიახ – გვითხარით, საიდან იცით ეს? 16 (ბ) თუ არა – გვითხარით, რის მიღწევას ისურვებდით?

17	რა რჩევას მისცემდით შეზღუდული შესაძლებლობის ან სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე პირებს, ვინც მომავალ წელს იწყებს კოლეჯში სწავლას?	
18	რა რჩევას მისცემდით კოლეჯში მასწავლებლებს, თუკი მათ სურთ გააუმჯობესონ სასწავლო კურსი შეზღუდული შესაძლებლობის ან სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტებისათვის?	
19	არის კიდევ რაიმე, რის თქმაც გასურთ კოლეჯთან დაკავშირებით?	

დანართი 5

კითხვები ტრენინგის მონაწილეთა ფოკუს ჯგუფისათვის

	ძირითადი კითხვა	ზონდირება
1	ვინ გადამწყვიტა, რომ თქვენ უნდა დასწრებოდით საქართველოში გამართულ ტრენინგებს?	1(ა) მიიღეთ კონსულტაცია მონაწილეობასთან დაკავშირებით? 1 (ბ) როგორი გრძნობა გქონდათ ამ შესაძლებლობასთან დაკავშირებით?
2	რისი მიღების იმედი გქონდათ ამ ტრენინგიდან?	
3	გამართლდა თქვენი იმედი?	
4	რა ფორმატით ჩატარდა ტრენინგი?	
5	თქვენი აზრით, რა იყო ტრენინგის ყველაზე სასარგებლო ელემენტი?	რატომ იყო სასარგებლო კონკრეტულად ეს ნაწილი?
6	თუ იყო ტრენინგის რომელიმე ნაწილი არცთუ ისე კარგი?	6 (ა) რატომ იყო ის ნაკლებად წარმატებული? 6 (ბ) შეიძლებოდა მისი ჩატარება რაიმე სხვა გზით?
7	სწავლების რომელი მიდგომა იყო ყველაზე სასარგებლო ტრენინგში?	რატომ იყო ეს მიდგომები განსაკუთრებულად სასარგებლო ?
8	იყო ტრენინგკურსის ჩატარებაში რაიმე ასპექტი, რომელიც უკეთესი შეიძლებოდა ყოფილიყო?	რა ასპექტები იყო ეს?
9	იყო ტრენინგის მასალები კარგი ხარისხის?	
10	იყო რაიმე მასალა, რაც შეიძლება უკეთესი ყოფილიყო?	როგორ შეიძლებოდა მათი გაუმჯობესება?
11	რა იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი, რაც ტრენინგის დროს ისწავლეთ?	
12	ტრენინგზე ნასწავლი ცოდნა გამოიყენეთ მუშაობაში?	თუ დიახ, – გთხოვთ დაასახელოთ მაგალითები.
13	იქონია ტრენინგმა გავლენა თქვენს საქმიანობაზე?	თუ დიახ, – გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
14	შეცვალა ტრენინგმა თქვენი დამოკიდებულება ან მოლოდინები შეზღუდული შესაძლებლობის ან სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე სტუდენტებთან მიმართებაში?	14 (ა) თუ დიახ, – რა მხრივ? 14 (ბ) თუ არა, – მოხდა ეს იმიტომ, რომ თავიდანვე პოზიტიური დამოკიდებულება გქონდათ? ხომ არ იყო რაიმე სხვა მიზეზი.
15	განსაზღვრეთ, სამომავლოდ რა ტრენინგები გესაჭიროებათ?	თუ დიახ, – რა არის ეს?
16	მოგეცათ შესაძლებლობა, თქვენი კოლეგებისათვის გაგეზიარებინათ ის, რაც ტრენინგზე ისწავლეთ?	16 (ა) თუ დიახ, – როგორ? 16 (ბ) თუ არა, – რატომ არა?
17	არის კიდევ რაიმე, რის თქმაც გასურთ ტრენინგთან დაკავშირებით?	

Hedmark University
of Applied Sciences

ეთიკური თანხმობის ფორმა

საქართველოში პროფესიული განათლებისა და ინკლუზიის პროექტის შეფასება

ნორსჰემპტონის უნივერსიტეტს (გაერთიანებული სამეფო) და ჰედმარკის საუნივერსიტეტო კოლეჯს (ნორვეგია) დაევალა, საქართველოში, პროფესიული განათლების სფეროში მომუშავე კოლეგებისათვის, ინკლუზიური განათლების სფეროში ჩატარებული ტრენინგის ეფექტურობისა და ზეგავლენის შეფასება. რამდენადაც ჩვენთვის ღირებულია, აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, თქვენი აზრი, გინვეთ დღევანდელ ფოკუს ჯგუფში ან ინტერვიუში მონაწილეობის მისაღებად.

გაცნობებთ, რომ თქვენ მიერ მონოდებული ინფორმაცია გამოყენებული იქნება მხოლოდ კვლევის მიზნით. კვლევის შესახებ მომზადებულ ანგარიშში არ იქნება დასახელებული არცერთი პიროვნება, ხოლო აუცილებლობის შემთხვევაში გამოვიყენებთ ფსევდონიმს. უფლება გაქვთ ნებისმიერ დროს, ყოველგვარი ახსნა-განმარტების გარეშე, უარი თქვათ ფოკუს ჯგუფში/ინტერვიუში მონაწილეობაზე. ყველა შეგროვილი მონაცემი ხელმისაწვდომი იქნება მხოლოდ მკვლევართა ჯგუფისათვის. დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად შეგიძლიათ ნებისმიერ დროს დაუკავშირდეთ პროექტის მთავარ მკვლევარს, პროფესორ რიჩარდ როსს (მისი საკონტაქტო დეტალები მოცემულია ამ დოკუმენტის ქვედა სქოლიოში).

დიდი მადლობა მონაწილეობაზე თანხმობისათვის. თქვენ მიერ მონოდებული ინფორმაცია და ცოდნა ძალიან ფასეულია.

მე (სახელი, გვარი) _____ მივიღე განმარტება დღევანდელი ფოკუს ჯგუფის/ინტერვიუს მიზანთან დაკავშირებით.

მე ვიძლევი თანხმობას, ფოკუს ჯგუფის/ინტერვიუს განმავლობაში დღეს შეგროვებული ინფორმაცია გამოყენებული იქნას მხოლოდ ამ კვლევის მიზნით.

ხელმოწერა _____

თარიღი _____

EVALUATION OF THE PROGRESS OF THE INCLUSIVE VOCATIONAL EDUCATION SYSTEM IN GEORGIA 2013-2016

Professor Richard Rose (University of Northampton, Uk)

Professor Philip Garner (University of Northampton, Uk)

Dr Emel Thomas (University of Northampton, Uk)

Ms Hege Merete Somby (Hedmark University of Applied Sciences, Norway)

2016

CONTENTS

- 41 ACKNOWLEDGEMENTS**
- 41 EXECUTIVE SUMMARY**
- 42 RECOMMENDATIONS**
- 43 CONTEXT, PURPOSE & SCOPE**
- 44 METHODOLOGY & PROCESS**
- 49 DATA PRESENTATION AND OVERVIEW**
- 50 FINDINGS**
- 54 DISCUSSION**
- 55 ANNEXES**

ACKNOWLEDGEMENTS

EXECUTIVE SUMMARY

ACKNOWLEDGEMENTS

The research team wish to acknowledge the many colleagues in Georgia and Norway who provided support for this project. The Ministry of Education and Science in Georgia and the Norwegian Ministry of Education and Research provided access to documentation and records related to their collaboration and were available to answer questions and supply information at all times. Within Georgia, many students, teachers, principals and education officials gave willingly of their time throughout the data collection process. The field work and reporting of this work could not have been completed without the expertise of interpreters and translators who contributed greatly throughout. Ms Yu Zhao provided valuable research assistance during the data analysis stage of this project, To all of these colleagues who contributed their expertise and time we are most grateful.

EXECUTIVE SUMMARY

This evaluation study, undertaken by an Anglo-Norwegian team of researchers, was commissioned by the Ministry of Education (Norway) in May, 2016. The aim of the evaluation was to gather evidence to illustrate the impact of actions taken through a joint initiative between partners in Norway and Georgia, and the extent of progress made in developing the inclusive vocational education system in Georgia since 2013, the latter as a component of a broader project, entitled *Introduction of Inclusive Education in Vocational Education and Training (VET) System of Georgia*.

As such the study sought to gather trustworthy data to determine the extent to which the project had achieved the actions and outputs indicated in the original project proposal. Data were also generated and analysed to indicate the future opportunities that are emerging for the VET field in Georgia, whilst highlighting any challenges to their potential implementation.

The project team comprised senior academic staff and researchers from the University of Northampton (UK) and from Hedmark University of Applied Sciences (Norway). The team undertook two site visits in Tbilisi (Georgia) and one to Oslo. These enabled the evaluation approach to be finalized and data collection to be implemented.

The evaluation study also gathered generic data to show how progression had taken place in the way that inclusive VET in Georgia had embedded the key features of the *UN Convention on the Rights of People with Disabilities* and to illustrate alignment of Georgian VET practices with current EU indicators of inclusive education.

Finally, data from the evaluation study illustrated the effectiveness of Ministry-to-Ministry cooperation, notably considering those project features that pointed to their potential in contributing to sustainable actions within Georgia.

The key findings from this study elaborated later in this report) indicate that:

- The collaboration between the Norwegian Ministry of Education and Research and the Ministry of Education and Science of Georgia has been successful in achieving the project objective of promoting inclusive education in VET colleges in Georgia.
- Training provided to teachers has been beneficial in increasing their understanding of inclusive approaches to teaching and learning and understanding the diverse needs of students in their colleges.

RECOMMENDATIONS

- Students with special educational needs and disabilities indicated that the provision made for them in the VET colleges is good and is addressing their social and academic needs.
- The processes and procedures put into place to support the development of a more equitable and inclusive education system within VET colleges should be supportive of future sustainability in respect of further planned actions. However, this will need continued resourcing and will need to be closely monitored over the coming years to ensure that any activities have ground-level impact.
- The project has been successful in assisting colleagues in Georgia to address the expectations of the *UN Convention on the Right of People with Disabilities* and the demands of Association Agreement with the EU.

RECOMMENDATIONS

The project and collaboration between the Norwegian Ministry of Education and Research and the Ministry of Education and Science of Georgia has now been completed. The following recommendations are made on the basis of the evidence obtained from the data analysed during this evaluation study. They comprise two elements: firstly, those which inform any future collaborative arrangements, with indicators developed from what has been learned from this project, and secondly recommendations relating to the further development and sustainability of inclusive education provision in general in Georgia.

- The success of the “Introduction of Inclusive Education in Vocation Education and Training System in Georgia” project has been largely achieved through the elements of respectful collaboration. This approach takes full account of cultural, socio-economic and political contexts, and uses clear channels of communication established by effective project leadership. It is therefore recommended that the model of collaboration established during this project should be further disseminated and that a series of guidelines for those undertaking similar projects in the future should be developed and made publicly available.
- Efforts should be made to ensure that the partnership established between individuals and institutions from both Norway and Georgia are maintained and that further opportunities for collaboration sought. The evidence gathered suggests that this project has had benefits to both partners and to others beyond the two project countries. Building upon this partnership and seeking to extend the collaboration may be an important factor in achieving the sustainability dimension prioritised in the original project brief.
- Young people with special educational needs and disabilities (SEND) in Georgia have benefited greatly from increased learning opportunities provided in VET colleges. The model of development applied through this project could have benefits for other educator sectors within Georgia and in other countries with similar socio-cultural profiles. The Ministry of Education and Science of Georgia should consider the successes achieved in providing a more inclusive approach to vocational education and investigate the means through which lessons learned could be applied elsewhere in the country’s education system.
- The training provided to teachers working in VET colleges needs to be maintained and extended. A *plan of action* to ensure that both short term training objectives and a longer term plan for further development of professional development opportunities should be developed and put in place as soon as possible.

CONTEXT, PURPOSE & SCOPE

- The outcomes for students with special educational needs in Georgian VET colleges should be closely monitored in order to assess the sustainability of its impact in the immediate future. This should include an analysis of post-college achievement in terms of qualification acquisition and employment records of students over a minimum five year period following their graduation from VET College. To this end it is recommended that further evaluations of impact should be conducted in 2018 and 2020 with an emphasis upon evaluating the specific outcomes for students who have completed course at VET colleges, and procedures to maintain and expand upon the progress made during the period of Norway and Georgia collaboration.
- Efforts should be made to ensure close liaison between VET colleges and employers in order to demonstrate the importance of inclusive education and the outcomes achieved by students with special educational needs and their teachers. This liaison should include discussion of resource requirements, levels of peers support and creation of supportive working environments, each of these having been identified as factors that have supported successful inclusion in VET colleges in Georgia.
- Further evaluations of this collaborative project should be undertaken in 2018 and 2020 to assess whether issues of sustainability and maintenance of existing systems have been achieved.

CONTEXT, PURPOSE & SCOPE

In 2013 a contract was agreed between the Norwegian Ministry of Education and Research and the Ministry of Education and Science of Georgia to undertake a collaborative project focussed on the “Introduction of Inclusive Education in Vocation Education and Training System in Georgia.” The scope of this longitudinal developmental project was broadly based but had three major objectives, namely to:

- Support the development of system changes in the vocational sector by implementing inclusive education policy and promote equity for all students with special needs towards vocational programs and training.
- Promote the rights of persons with disabilities to employment on an equal basis.
- Strengthen transition and build bridges between the mainstream education system and the vocation system.
- Contribute to piloting of inclusive education principles and system in all vocational Institutions, by introducing the process in selected vocational institutions.

Specific actions were identified as being necessary in order to achieve these objectives. These included the following:

- The creation of support system for introduction of Inclusive Education in VET at national, regional and local levels;
- The creation of the Regulatory Council on VET for persons with special educational needs;
- Enhancement of the component of Social Partnership;
- Training of inclusive VET specialists and their involvement in vocational institutions;
- Provision of the accessible physical infrastructure for students with special educational needs ;
- Enhancement of Human resources on Inclusive Education at Vocational Institutions.

METHODOLOGY & PROCESS

- Development of learning programmes (curriculum) and learning materials of vocational institutions for maintaining quality of inclusive education process;
- Identification of persons with special educational needs and their inclusion into vocational Institutions;
- Public awareness raising on issues of Inclusive VET;
- Practical training and summer courses for students with special educational needs ;
- Piloting of Pre-Vocational Learning Environment Component and introduction of “Working Life Skill” component and entrepreneurial projects at school level;
- Piloting entrepreneurial projects at vocational institutions;
- Supporting development of competence in special educational needs at Universities and running of summer school activities.

During the period 2013 – 2016 a *plan of action* was implemented by partners from both Norway and Georgia, making additional use of expertise from other countries as deemed necessary and identified by the project managers. Annual reporting of activities and outcomes were closely allied to the objectives listed above, and provided a means of monitoring the work of the project team and progress towards achieving a more equitable inclusive VET system in Georgia. Progress reports were thorough in their consideration of the developments being undertaken in Georgia and included a procedure for risk assessment which was effectively used to improve those activities within the project that demanded particular attention.

In accordance with agreements made between the Norwegian Ministry of Education and Research and the Ministry of Education and Science of Georgia, a team of independent researchers was commissioned to undertake an evaluation of the project, its methods of working and impact. The resulting report, presented here, represents the findings from the evaluation and provides a means of assessing the methods deployed during the project, the management of these and the overall impact achieved by the outputs delivered.

METHODOLOGY & PROCESS

Methods Deployed for the Evaluation

In agreement with Ministry for Education and Research in Norway and the Ministry of Education and Science in Georgia a ‘mixed methods’ approach was adopted for field work and data collection for this evaluation project. This approach to project evaluation is recognised for its capacity to deliver an accurate assessment of the realities of project operations and outcomes. An early period of consultation was used to define the parameters of the evaluation and to agree a *modus operandi*.

Identification of research questions

The seven research questions (below) were identified jointly by representatives of the Ministry for Education and Research (Norway) and the Ministry of Education and Science (Georgia), based upon the original focus of the collaboration between the two partners. These were discussed with the research team for

clarification and provided the overall focus of the evaluation and the resulting development of research instruments.

The seven research questions were:

1. How effective was the Ministry-to-Ministry Cooperation format?
2. What were the benefits of the project and of this way of working?
3. What has been the effect of interventions in Georgia in the field of Inclusive vocational education?
4. What could have been done better (learning for future projects)?
5. How sustainable are the systems established?
6. Are there potential areas of vulnerability?
7. How does inclusive vocational education in Georgia currently support implementation of UN convention on the right of people with disabilities and the demands of Association Agreement with the EU?

Development of research instruments and sampling

Research instruments were developed by members of the external research team with additional advice regarding access and cultural suitability provided by representatives of the Ministry of Education in Tbilisi.

Document Scrutiny

Documentation relating to the Norway/Georgia partnership was provided to the research team. This was scrutinised in order to gain contextual knowledge and insight into the history of the project and its development, management processes, activities undertaken, the development of resources and for evidence of impact. Each document was considered in relation to the seven research questions. This analysis was used to inform the development of both qualitative and quantitative research instruments.

Documents analysed included:

- Introduction of Inclusive Education in Vocation Education and Training System in Georgia 2013-2016: project overview and objectives
- Grant Agreement for the Introduction of Inclusive Education in Vocation Education and Training System in Georgia
- Annual Report (2013) Introduction of inclusive education in vocational education and training system of Georgia by the Ministry of Education and Science, Georgia
- Annual Report (2014) Introduction of inclusive education in vocational education and training system of Georgia by the Ministry of Education and Science, Georgia
- Annual Report (2015) Introduction of inclusive education in vocational education and training system of Georgia by the Ministry of Education and Science, Georgia
- Inclusive Education Indicators in Georgia: Survey Report (2013)

A purposive sample of students and VET teachers was drawn from VET colleges geographically distributed around Georgia in order to obtain fair representation. Both quantitative data (gathered via the questionnaire survey instrument), and qualitative data (obtained through interviews and focus groups) were generated in this way.

Survey

Quantitative data were obtained through a survey of students (N=202) attending 6 VET colleges across Georgia, see Table 1 (below).

Table 1: Frequency distribution of college region

College	Frequency	Valid Percent
Mermisi	40	20
Spectri	36	18
Iberia	46	23
Bleqsi	28	14
Aisi	25	12
Opizari	27	13
SUM	202	100

Survey questionnaires were distributed to the colleges on two different occasions by coordinators from the Georgian Ministry of Education and Science with assistance from teachers in the sample VET colleges. The first survey collected data from students with disabilities and second for students without disabilities. A return rate was 80 %, of the total sample number (N=251), which is regarded as being a satisfactory return for surveys based on questionnaire-generated data.

One of the challenges of distributing survey instruments to students with special educational needs within the sample was that some of the respondents presented with disabilities which limited their ability to access or understand the questionnaires in the same way as their peers, (e.g. visual impairments or difficulties in giving response in writing or by computer). Provision was therefore made to enable respondents to complete the questionnaire through oral responses given to an amanuensis in the form of a known third party adult. Informed consent from such students was also secured using this approach

A preliminary analysis of frequency distributions in the student surveys focused upon the students' background and circumstances including, college region, gender, age and student status. For this sample, the gender distribution was 44% female and 56% male.

The VET colleges have a wide age distribution, as represented in Table 2.

Table 2: Age distribution in frequency and valid percent

Age	Frequency	Valid Percent
16-19	54	27
20-22	59	30
23-25	30	15
26-35	44	22
36-49	8	4
50+	4	2
Missing	3	
SUM	202	100

Through an analysis of differences between the two groups of students, those with special educational needs and those without such needs), these data show that the distribution is close to equal. It can therefore be assumed that any differences perceived during the period of analysis cannot be attributed to age related factors. The high bar in age category 26-35 can be explained by the wide range (10 years), compared to the preceding age category, 23-25 (3 years) See Tables 3 and 4 below.

Table 3

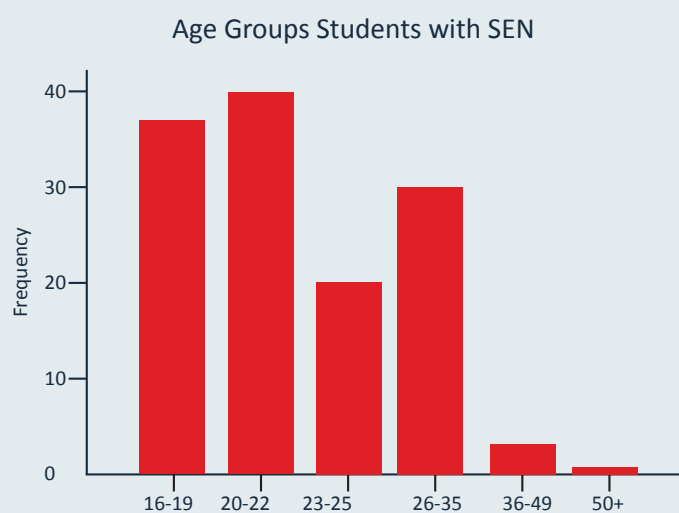
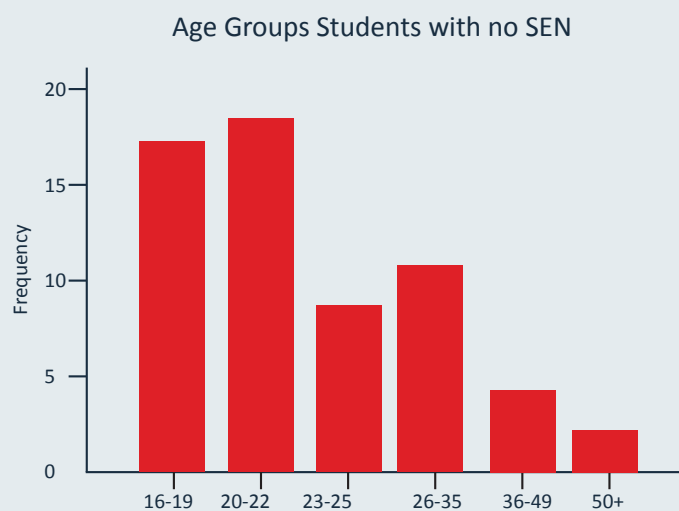

Table 4

The prior educational experiences (notably, the setting in which their learning had taken place) of the questionnaire respondents is illustrated in Table 5 below

Table 5: Previous educational placements (frequency and valid percentage)

Educational needs	Frequency	Valid Percent
Former special school student	25	13
Student in mainstream education with special educational needs	108	57
Mainstream student	57	30
Missing	12	
SUM	202	100

In the Georgian education system, people with special educational needs may be in receipt of social benefit from the government. In the survey, students were asked if they received any form of social benefit from the Ministry of Health or other official agency. A correlation analysis on *social benefit* and *gender* gave a Pearson's $r = .42$, which indicates that there is no specific connection between gender and receiving a social benefit from the government. The Table 6 displays the distribution of students receiving a social benefit in a cross-tabulation with special educational needs.

Table: 6: Cross-tabulation between social benefit-status and educational needs.

Status of social benefit	Former special school student	Student in mainstream education with special educational needs	Mainstream student
Yes	20	59	9
No	4	47	48
SUM	24	106	57

Focus Groups and Interviews

Qualitative data were obtained through the use of focus groups and interviews using semi-structured schedules, which enabled the researchers to probe participant responses and seek clarification or elaboration of answers.

A purposive sample of key stakeholders from across Georgia was identified. Interpreters were deployed to assist with the management of a series of focus group sessions. Each group was audio recorded with the informed consent of participants. The recordings were subsequently translated into English in preparation for analysis.

The following focus groups were convened and contributed to the data set:

- Teachers from VET colleges
- Students with special educational needs who attend VET colleges
- Individuals responsible for the delivery and management of vocational policy in Georgia
- Vocational teachers who had undertaken training

Examples of protocols for these focus groups can be found in Annexes 4 and 5

Students with special educational needs who attended a focus group session, did so accompanied by a known adult who in some instances assisted the student through the use of augmentative means of com-

DATA ANALYSIS PRESENTATION & OVERVIEW

munication. As previously indicated, this supported process was also used in order to secure the informed consent of this group of participants.

Face to face, semi-structured interviews were held with key personnel. The focus of these encounters was to provide key participants with an opportunity to present their views and insights into the original intentions of the project, its development and delivery. The interviews were conducted in English by members of the research team, and were recorded and transcribed for subsequent analysis.

Interviews were conducted with the following key respondents:

Representatives of the Ministry of Education and Research in Norway (N=2)

Data Analysis Approach

Survey data were interrogated through factor and reliability analysis including the use of Cronbach's alpha as an indicator of internal consistency reliability and an independent t-test to assess significance.

Qualitative data were tabulated, coded and subjected to thematic analysis with codes derived from each of the seven research questions (see above). This allowed for methodological triangulation of data by comparison of response to survey, focus groups, interviews and documentation, and within sample across individual response groups (e.g. students and policy makers).

Following analysis, the research team extracted trustworthy data in order to ascertain reliable findings in relation to each of the seven research questions.

DATA ANALYSIS PRESENTATION & OVERVIEW

The returned questionnaires were analysed through a process of univariate and bivariate analysis, and inferential statistics, through use of an independent t-test in order to identify significant differences in mean scores between students with special educational needs and their peers who did not have special educational needs.

The questionnaires were presented in four parts, in order to obtain data which could inform an understanding of the efficacy of provision developed in the VET colleges, the experiences of student and teachers working in these institutions and the potential for ensuring sustainability in promoting inclusive education in vocational education in Georgia. The student survey focused on student experiences, and addressed four central elements identified to provide an understanding of the intentions of inclusive practices in education, these being: fellowship, participation, democratization and outcomes benefits. The questionnaires include 77 statements to which respondents were asked to respond aimed at eliciting data related to the four elements.

The four elements as listed above are defined in the following manner:

Fellowship concerns a student's acceptance by peers in a group or a class in order to be a natural member together with everyone else. This entails a membership of a group or class with experiences and feelings of belonging, and taking part in the social life in college alongside others.

Participation is concerned with the student playing an active role in the educational process rather than being a passive observer.

Democratization concerns student perceptions that they are able to influence change by expressing their opinions and being listened to by both peers and teachers.

FINDINGS

Outcomes benefits concern the academic and social benefits that students derive through their participation in college regardless of their needs, abilities and dispositions. This entails that student expectations are addressed, both academically and socially.

FINDINGS

The findings of the research are presented within this evaluation report in relation to each of the seven research questions. As has been indicated, they are derived from both the quantitative and qualitative data collected using instruments described previously. . Verification of these data to assure trustworthiness was achieved through multi-methods triangulation, and in the case of the quantitative data through appropriately recognised statistical procedures.

1. How effective was the Ministry-to-Ministry Cooperation format?

The data indicates that a high level of trust was established between ministries in the two countries. This was based upon effective communication between key individuals and regular face-to-face contact and the establishment of clear protocols from the outset. Representatives of the Norwegian Ministries in interview were able to articulate clearly the history of the Georgia/ Norway collaboration; their interpretations of the project aims were in accordance with those expressed in the project documentation.

The level of international project collaboration established between the ministries in Georgia and Norway was important in legitimating those initiatives and measures taken by all those working within the field of practice. Initiative of this nature that involve ministries from two countries are not common, and the model established by educators from Norway and Georgia provide an example of good practice that could be replicated elsewhere.

During the project, the Concept of “Universal Design” was introduced in the Georgian context by The Norwegian Directorate of Public Construction and Property. Through this cooperation between the Education and Science Infrastructure Development Agency within the Ministry of Education and Science of Georgia and the Norwegian Directorate, increased the awareness of the processes of designing school buildings to meet the requirements of young people with special educational needs at vocational level was achieved.

Introducing a model to promote “Buildings for all” has, not only been beneficial to the Ministry of Education and Science of Georgia, but has influenced students and staff studying architectural environments in several parts of Georgia. This approach has provided increased access for students with disabilities at Vocational Educational Training Centres across Georgia.

A key element of the success of this cooperation was the effective management systems put into place by a strong and knowledgeable project leader. This individual commands the respect of key stakeholders in both countries and was identified in interviews and focus groups as having been an efficient leader who had established a good cultural understanding of the situation in Georgia and had demonstrated effective team building skills. The close working relationship developed between the project leader and significant individuals in key management positions both within Georgia and Norway was an important factor in the success of the project.

Focus group data obtained from teachers from VET colleges in Georgia, and from individuals responsible for the delivery and management of vocational policy demonstrated that both the aims of the project and the lines of management responsibility were clearly understood. Both groups expressed a belief that the Norwegian partners had brought expertise, resources and an efficient management system to the project

and that this had been a significant factor in enabling the development of a more equitable approach to providing greater access to vocational training for previously marginalised groups of students.

In the focus groups, students with special educational needs who attend VET colleges in Georgia and teachers who had undertaken training all indicated their appreciation of the changes that they have witnessed in VET colleges. In particular they commented upon increased staff confidence, knowledge and skills and a broadening of opportunities for students who had previously been unable to access vocational training. The teachers were aware of the important contribution made by Norwegian and other experts from outside of Georgia and expressed a view that this was important for the success of the project. Some concern was expressed that there remains further work to be undertaken in order to reach those colleagues in the colleges who have not (as at the point of data collection) accessed the training made available. It was suggested by teacher participants in focus groups, who had already undertaken training, that the foundations provided by this project would enable further dissemination to be managed effectively, resulting in the continued strengthening of provision.

Some concern was expressed with regard to the sustainability of the advances made in VET after the conclusion of the project. However, the general consensus from both the focus group and interview data was that the establishment of infrastructure, procedures and increased expertise and competences would ensure a strong future for vocational education in Georgia.

2. What were the benefits of the project and of this way of working?

Focus group respondents commented favourably on the level of expertise brought to the project by colleagues from Norway, and the opportunities to further engage with these experts during training provided both in Georgia and Norway. Reference was also made to the quality of other external experts who contributed to training and development within the country.

The benefits of the project can be seen on several levels. Firstly in relation to increased confidence and competence within Georgia, secondly in respect of the improved opportunities provided for young people with special educational needs, and thirdly in the provision of a working model of partnership that has effectively delivered on all project objectives and achieved a sustainable system for the future.

Increased confidence and competence within Georgia is founded upon a partnership that established mutual professional respect and enabled clear outcomes to be established from the outset. Documentation outlining the intended aims and objectives of the project was clearly written and this has provided a focus for the work throughout the duration of the project. It is evident from the evidence collated from focus groups and interviews that the project leaders and participants adhered to an original plan and were able to monitor progress and evaluate effectiveness throughout the time of the intervention.

Teachers in VET colleges were able to provide exemplification of their increased confidence and skills in addressing a range of special educational needs and have clearly established a more inclusive VET system. The opinion was expressed in all focus groups that this would not have been so readily or swiftly achieved without the support of the Norwegian partners and the effective partnership established between both parties.

The increased opportunities provided for young people with special educational needs in Georgia have been achieved largely as a result of this partnership. Students attending the VET colleges were able to provide examples of new opportunities which were demonstrably the result of increased awareness and skills available to staff in the VET colleges.

The documentation developed at the outset of the project set out not only the intended outcomes of

the actions undertaken, but also a *modus operandi* for the partnership, aimed at establishing an effective working relationship. The responsibilities of individuals and institutions within both Georgia and Norway were clearly expressed and key individuals named. This has enabled the efficient management of the project and has ensured delivery of all intended outcomes. A process of regular review and evaluation has been an important factor in ensuring that key deliverables were achieved and effective monitoring of all procedures was conducted throughout.

The annual reports issued in relation to this project indicate that targets were set for each year and that these were effectively used to maintain a focus upon desired outcomes. Whilst some of these targets were clearly focused and articulated, others were very general (such as that which called for improvement of provided vocational education quality as a target for 2016), and were less helpful in terms of moving the vocational education system forward.

3. What has been the effect of interventions in Georgia in the field of Inclusive vocational education?

The research data indicate a range of positive effects of project interventions upon vocational education in Georgia. In particular the opportunities to engage with vocational training have been increased for significant numbers of potentially vulnerable young people. Those students participating focus group discussions were able to express their views with regard to the provision made and increased opportunities provided. Without exception they were positive in their comments and believed that their future employment and independence was more likely to be secured as a result of these changes.

These positive comments were reflected in the responses obtained through the questionnaires. The four elements of fellowship, participation, democratization and outcomes benefits interrogated through this method indicate that those students with special educational needs in VET colleges in Georgia do not experience exclusion within the colleges and generally feel well included in college life. Indeed their responses in terms of feeling valued and included were more positive than those of their non-disabled peers.

The results from statistical analysis indicate that students with special educational needs feel able to collaborate with their peers and are confident that they receive assistance whenever they seek this. The evidence suggests that students with special educational needs do not have more difficulties collaborating with their peers than their non-disabled counterparts. This is clearly a positive finding in relation to efforts to create an inclusive learning environment. Overall it is evident that students with special educational needs have equal opportunities to succeed in the VET colleges alongside their peers, and that levels of social and academic benefits are high.

Those teachers who have received training through the project are certainly more confident in their abilities to address diverse needs in their classrooms. During focus group discussions they expressed a belief that they had developed new skills and awareness and that their expectations for their students with special educational needs had been increased.

Policy makers in Georgia believe that the project has assisted them in clarifying direction in terms of achieving a more inclusive education system at vocational level. There was also some suggestion that this might have a positive impact in other areas of formal education.

The reciprocal benefits to Norwegian colleagues should also not be overlooked. There were suggestions made during interviews with Norwegian policy makers that this project had enabled a mutual learning experience. Norwegian colleagues had benefited from gaining greater understanding of the needs of vulnerable young people and the skills required to develop more inclusive approaches to teaching, assessment and provision development.

4. What could have been done better (learning for future projects)?

The project and its management have undoubtedly demonstrated many strengths. From the accumulated data, few issues were identified by respondents that they believed could have enhanced the work of the project team or the outcomes achieved. There is some inferential evidence that more intense discussion with, and involvement of, employers might have been beneficial early in the project. This is especially the case given the overall VET focus. Though the undoubted skills and experience of vocational teachers in relation to their specific subject areas was a feature of the narrative data, in particular the extent to which they have increased their awareness of special educational needs and their pedagogical skills through this project, a clearer understanding of the requirements of employers might have been achieved. There is, however, little evidence to suggest that the curriculum offered and the enhancement of learning has not provided young people with the necessary skills to succeed in open employment.

5. How sustainable are the systems established?

As with any development of this nature, sustainability is dependent upon a commitment to maintain and build upon the successes of this project and to ensure adequate funding as the provision in VET colleges is developed and expands. This needs to be accompanied by a concrete and viable action plan. The research evidence suggests that there is motivation amongst policy makers and teachers in VET colleges to ensure the continuity of this programme. A clear policy has been established with regard to financing the current VET opportunities for students, this being that:

The State undertakes the responsibility to insure financing of first 3 stages of VET students in terms of the compliance with at least one of the following conditions:

- Student's professional choice falls within the frame of programmes prioritized by the government (at present moment there are 70 prioritized professions);
- Student is identified as socially unprotected;
- Student has finalized compulsory education (1-9 grades);
- Student has finalized general education and is not registered for unified national exams;

Whilst this system has achieved some success in encouraging the expansion of VET colleges and ensuring access for many young people, there is a need to monitor this as the socio-economic climate within the country changes, with the possibility of shifting patterns of employers' requirements and priorities.

There is evidence that the project has heightened awareness of the potential to provide further support for young people who are moving into employment through VET colleges. The sustainability of this strategy will be dependent upon the maintenance of both training opportunities for staff, and adequate resourcing of the colleges.

6. Are there potential areas of vulnerability?

In focus group discussion two areas of potential vulnerability were raised, though neither was perceived as a major threat to progress in achieving inclusive vocational education provision. The first related to the ability to build upon the progress made, which has to an extent been dependent upon an injection of resources and expertise. The sustainability of the current situation and further enhancement of provision and skills was seen as a factor that would need careful consideration and management in the immediate future. Whilst there was a general consensus that the will to maintain the systems adopted and to further

DISCUSSION

enhance the skills and understanding achieved, it was recognised that the ability of managers and leaders in Georgia to move forward would be critical during the coming period.

Individuals responsible for the delivery and management of vocational policy, and to a lesser extent teachers who had undertaken training were aware of the challenges of sustainability, though all believed that the foundations have been laid to ensure that vocational education is available to a wider population in Georgia.

A second area of vulnerability, highlighted by those responsible for vocational policy was that of establishing stronger links with employers and employer organisations. The project is perceived to have made progress in equipping young people with the necessary skills, knowledge and understanding to succeed in the employment market. However, there was a feeling amongst some respondents that there remains a need to develop sustainable and secure partnerships with employers in order to enable students to benefit from the education with which they have been provided.

7. How does inclusive vocational education in Georgia currently support implementation of UN convention on the right of people with disabilities and the demands of Association Agreement with the EU?

The *UN Convention on the Right of People with Disabilities* emphasises “the importance of mainstreaming disability issues as an integral part of relevant strategies of sustainable development,” it further affirms “the importance of international cooperation for improving the living conditions of persons with disabilities in every country, particularly in developing countries.”

The Norway/Georgia partnership provides a clear example of the means through which these ambitions can be addressed. The sharing of expertise and experiences has been beneficial to all parties and has enabled strategies, policies and practices to be developed to support greater inclusion and participation. The project partners are aware of the challenges of ensuring sustainability and have worked closely together to establish plans for future development within Georgia.

The EU Association Agreement with Georgia is founded upon the basis of the government within the country taking steps towards the provision of greater opportunities to all citizens. The Norway/Georgia partnership fulfils a requirement in addressing human rights and equality of opportunity in respect of a specific target group, those with special educational needs.

DISCUSSION

The project and collaboration between the Norwegian Ministry of Education and Research and the Ministry of Education and Science of Georgia has provided a model of good practice in working towards the creation of a more inclusive education system in Georgia. The benefits to teachers, students and policy makers, and the potential benefits to employers are evident in the outcomes achieved through this project. The working practices adopted by the individuals and institutions collaborating on this project could have benefits for others working in the field of educational or social development. It is therefore important to ensure that the work of this project team is widely disseminated. Efforts to maintain the partnership should certainly be considered as there have been major benefits for all parties.

Students with special educational needs are now more likely to receive an appropriate vocational education than has been the case in the recent past. Teachers in VET colleges have demonstrated how these

students can be accommodated in learning, and there is now a greater skills base available in these colleges to ensure that provision can be maintained and further developed in the future. However, the sustainability of these achievements will be dependent upon a commitment from the Ministry of Education and Science of Georgia to continue to provide training opportunities and to further develop the resources available to the colleges for support of a diverse student population.

Teachers working in the VET colleges are now more confident in their abilities to address a wide range of special educational needs. However, there is a danger that this confidence and the skills acquired reside with a limited number of teachers. There is a need to provide these professional colleagues with opportunities to disseminate their learning more widely in order to equip their colleagues to work in a more inclusive learning environment. This will be essential in ensuring the longer term sustainability of inclusive practice throughout Georgia.

At present, the focus of work in developing a more inclusive education system has been within the VET colleges. The principles adopted and the approaches used would have currency beyond these institutions and it is therefore necessary to explore the means through which this work can be extended to all other phases of education. This will require not only building upon the expertise invested within the VET colleges, but also examining the ways in which this model of collaboration can be applied in other educational environments and settings.

Similarly, it will be important to ensure that channels of communication between the VET colleges and employers are strengthened and that discussions are held to enable the principles of inclusive education to be disseminated more widely. Consideration should be given to exemplification of the successes achieved during this project, possibly through the presentation of case studies illustrating the work of the colleges and the outcomes for students with special educational needs.

ANNEXES

The following documentation is contained within the following annexes:

Annex 1: Survey conducted with Students in Vocational Colleges

Annex 2: Interview Schedule – Project Planners (Georgia)

Annex 3: Interview Schedule – Training Providers

Annex 4: Focus Group Questions for students

Annex 5: Focus Group Questions for Training Recipients

Annex 6: Ethical consent form

ANNEX 1

Hedmark University
of Applied Sciences

Survey

Students in Vocational College

To be filled out by students in Vocational College

Background information

Please, fill out for gender:

Male	☐
Female	☐

Please, fill out the month and year you were born:

Month	Year
<input type="text"/>	<input type="text"/>

Where do you live?

Please check the box for the region you belong to:

Iberia	☐
Opizari	☐
Spectri	☐
Aisi	☐
Bleqsi	☐
Mermisi	☐

Are you in receipt any form of social benefit from the Ministry of Health or other official agency?

Please Tick the Appropriate Box

YES	☐	NO	☐
-----	--------------------------	----	--------------------------

Family status

Please check the box that best describes the adults living in your home right now:

Mother and Father	☐
Mother only	☐
Father only	☐
Mother and Stepfather	☐
Father and Stepmother	☐
Other Relatives	☐
Foster home	☐
Other (please specify)	☐

How long have you participated in the programme?

Please fill out month and year you started in the Vocational College programme:

Month	Year

What is your current status?

Please, check the box that best describes your current status:

Graduated	
Students	

Please, check the box that is valid for you:

Certificate	
Diploma	

Please indicate all the boxes that apply to you:

Former special school student	
Mainstream student with special educational needs	
Mainstream student	

Fellowship

The following claims deals with how you feel about going to school and belonging in the school, class, with peers and the teacher. Please, check only one box for each claim. It is important that you answer all the questions and that you are honest. Think about how you have felt about college this spring. Remember that the people who reads your answers don't know your name and who you are.

Completely agree = I usually feel this way

Agree = I feel this way several times during the week

Neither/nor = I sometimes agree with the statement, I sometimes don't, in an equal amount

Disagree = I usually do not feel this way, but have some times

Completely disagree = I usually do not feel this way

Whilst we have used the term "teacher" throughout this document, you might also interpret this to mean other adults in your Vocational college if they play an important support role. This could include therapists or other support staff.

	Student Belonging	Completely agree	Agree	Neither nor/	Disagree	Completely disagree
1	I usually feel happy being in Vocational College					
2	People here notice when I'm good at something					
3	It is hard for people like me to feel happy here					
4	Most teachers and other adults at my college like me					
5	Sometimes I feel as if I don't belong here					
6	When I have problems or I am upset, I can talk to my teacher or another adults in this college					
7	People at this Vocational College are friendly to me					
8	Teachers here don't like people like me					
9	I feel very different from most other students here					
10	I wish I were in a different college					
11	I feel like that I'm a valued member of my Vocational College					
12	Other students here like me the way I am					
13	The teacher cares how I feel					
14	The teacher encourages everybody to be friends					
15	The teacher treats some students better than others					

Participation

In the following claims, we want you to state your opinion on collaboration and bullying in your college. Please check only one box for each claim. It is important that you answer all the questions and that you are honest. Think about how you have felt about college this spring.

	Collaboration Students	Completely agree	Agree	Neither nor/	Disagree	Completely disagree
1	It's easy to construct groups for co-operation					
2	Students in this group/class likes to help each other with tasks and homework					
3	My peers helps me if it is something I can't do or understand					
4	I can achieve my academic goals when I work in my group					
5	My teachers listen to me when I respond or have a question concerning subjects					
6	My peers listen to my opinions in a group					
7	I don't like to listen to my group mates when they talk in a group					
8	My opinions matter in the group					
9	I receive help and support on solving tasks when I need it					
10	I usually have tasks to do that help me to learn during lessons					
11	I make use of an adapted device to enable me to access learning					
12	The provision of an adapted device would be beneficial in enabling me to access learning					

	Bullying Students	Completely agree	Agree	Neither nor/	Disagree	Completely disagree
1	There is little bullying in the Vocational college					
2	I have been harassed and shut out/excluded by group mates					
3	The teachers have talked to us about bullying					
4	I am often bullied by others					
5	I am often teased by peers					
6	I am unhappy at Vocational College					
7	I feel lonely at Vocational College					
8	I feel great at Vocational College					

Democratic processes

The following section deals with how you feel about opportunities to state your opinion and to be listened to by peers and the teacher and other adults. It is important that you answer all the questions and that you are honest. Think about how you have felt about college this spring.

	Relationship between students and teacher	Completely agree	Agree	Neither nor/	Disagree	Completely disagree
1	I have a good relationship with my teacher					
2	The teacher likes me					
3	If I have any kind of problems I could talk to the teacher					
4	The teacher praises my hard work					
5	The teachers care about my wellbeing					
6	The teachers make me feel embarrassed if I don't understand					
7	The teachers never humiliate me					
	Self-determination	Completely agree	Agree	Neither nor/	Disagree	Completely disagree
1	I can do different tasks in the group as well as others					
2	People listen to my opinion before decisions are made					
3	Sometimes we can choose our own tasks when we have lessons					
4	The teacher listens to my opinions					
5	I don't state my opinion in the group					
6	I don't ask the teacher if there is something I don't understand					
7	I don't have any opinions for academic goals					
8	The teacher decide what to do in the group					
9	My opinion about my own education doesn't matter at all to others					
10	We have influence regarding rules in the group					

Outcome

	Academic developing Students	Completely agree	Agree	Neither nor/	Disagree	Completely disagree
1	It is important for me to get good grades					
2	I usually think it is boring in classes					
3	I think it is important to go to Vocational College to learn					
4	I like all the subjects I study at the college					
5	I like most of the subjects I study at the college					
6	I like some of the subjects I study at the college					
7	I pay attention when the teacher speaks					
8	The teachers encourages me to do my best in subjects					
9	I work hard at learning subjects in school					
10	I bring the books and the equipment I need to group					
11	I don't like to do the activities my teachers want me to do					
12	I do my homework on time					
13	The teachers vary the teaching					

	Social skills Students	Completely agree	Agree	Neither nor/	Disagree	Completely disagree
1	I initiate conversations with group mates					
2	I offer my help to group mates if needed					
3	I don't like to talk to my group mates					
4	I like compliments from my group mates					
5	I compromise when disagreements occur					
6	I respond to unfair treatment					
7	My group mates invite me to participate in activities					
8	I accept critical comments about my work					
9	I don't care if my group mates tease me					
10	I get angry during the day in college					
11	I can control my anger in conflicts					

ANNEX 2

Evaluation of Georgian Vocational Education and Inclusion Project
Interview Schedule – Project Planners (Georgia)

Section 1: Delivery

1. What were the original motivations for beginning this project?
2. When did you first have contact with representatives from the Norwegian Ministry?
3. What was your role in the initial meetings?
4. Who was involved in planning the project as a whole?
5. What was your specific role in the project?
6. What were the main challenges that you faced in carrying out the project?
7. How did you identify key individuals to participate in the work?
8. How were the tasks for the project distributed around the partners?
9. What did you hope that the project might achieve?

Section 2: Impact

1. Was the project successful in achieving its objectives?
2. How do you know that it was successful/unsuccessful?
3. Did the project address the needs of students in terms of addressing all disability groups? (How do you know?)
4. Can you give me an example of change that has taken place as a result of this project?
5. Which actions taken during the project had most impact? (How do you know?)
6. If you were to repeat this project is there anything you would do differently? (Why?)
7. Do you believe that the project delivered value for money (how do you know?)

Section 3: Sustainability

1. Do you believe that the project has brought about change in Georgia? (how do you know?)
2. Are the project outcomes sustainable?
3. Is there now an infrastructure in Georgia to further the objectives of this project?
4. Is there expertise in Georgia to ensure that the project objectives can be sustained?
5. What has the project achieved that will enable further progress in vocational education for people with disabilities in Georgia to be made in the future?
6. What are the greatest obstacles to sustainability?
7. What do you see as being the single most important action that should now be taken to ensure further progress in vocational education for people with disabilities in Georgia?

Concluding question

1. Is there anything else you would like to tell me about the project?

ANNEX 3

Evaluation of Georgian Vocational Education and Inclusion Project

Interview Schedule –Training Providers

Section 1: Delivery

1. What was the focus of your involvement in the project?
2. How did you decide upon the focus of the training to be provided?
3. Who was involved in this decision making process?
4. Who was involved in developing the training materials?
5. What format did the training you provided take?
6. Who did you provide training for?
7. Where was the training conducted?
8. How did you contextualise the training for the Georgian situation?
9. What were the greatest challenges you faced in providing the training?

Section 2: Impact

1. How was the training evaluated?
2. What were the main objectives of the training (and how successfully were they met)?
3. Do you believe that the balance between theory and practice on the course was right? (Why or why not?)
4. Did the course address the needs of students in terms of addressing all disability groups?
5. Was the emphasis on different disability groups appropriate?
6. Was the learning content of the training applied in the colleges? (How do you know?)
7. Can you give me an example of change that has taken place as a result of this project?
8. If you were to repeat the training you provided on this project is there anything you would do differently? (Why?)

Section 3: Sustainability

1. Has the course has any impact on motivation, attitudes and expectations towards people with disabilities in the colleges (how do you know)?
2. Do you believe that the project has brought about change in Georgia? (how do you know?)
3. Are the project outcomes sustainable?
4. Is there now an infrastructure in Georgia to further the objectives of this project?
5. Is there expertise in Georgia to ensure that the project objectives can be sustained?
6. Are there colleagues in Georgia who could now conduct similar training to that provided by yourself?
7. What has the project achieved that will enable further progress in vocational education for people with disabilities in Georgia to be made in the future?
8. What are the greatest obstacles to sustainability?
9. What do you see as being the single most important action that should now be taken to ensure further progress in vocational education for people with disabilities in Georgia?

Concluding question

10. Is there anything else you would like to tell me about the project?

ANNEX 4

Focus Group Questions for students

	Main Question	Probes
1	What are the best things about attending your college?	
2	Are there any things about your college course that you don't like?	
3	Why did you choose to go to college?	
4	Did anyone assist you with making this choice?	
5	Do you have friends at college?	5 (a) If yes – who are your friends? 5 (b) If no – do you have friends outside of college?
6	Is it easy to find your way around the college?	If no – what are the difficulties?
7	Who are the people who help you most at college?	
8	Is there anything you find difficult at the college?	<u>Probe this to get explicit information</u>
9	Do the college teachers understand your needs?	9 (a) If yes – how do they show this? 9 (b) If no – what are the problems?
10	Does the college course meet your learning needs?	10 (a) if yes – give examples 10 (b) if no – why not?
11	Are the facilities at the college accessible?	If no – what are the problems?
12	Are the learning resources and materials at the college well suited to your needs	12 (a) If yes – give examples 12 (b) If no – in what ways are they not suited?
13	What do you want to do when you finish college?	
14	How does the college prepare you for work?	
15	Have you had personal opportunities to gain work experience?	If yes – what were these?
16	Do you feel that you have been successful on your course?	16 (a) If yes – tell us how you know? 16 (b) If no – tell us what you would have liked to achieve?
17	What advice would you give to a student with disabilities or learning difficulties who is starting college next year?	
18	What advice would you give to the teachers at the college if they want to improve the course for students with disabilities or learning difficulties?	
19	Is there anything else you would like to tell us about the college?	

ANNEX 5

Focus Group Questions for Training Recipients

	Main Question	Probes
1	Who decided that you should attend the training sessions in Georgia?	1 (a) Were you consulted about your participation? 1 (b) How did you feel about this opportunity?
2	What did you hope to gain from this training?	
3	Were your hopes realised?	
4	What format did the training take?	
5	What did you find to be the most helpful elements of the training?	Why were these particularly helpful?
6	Were there any aspects of the training that were not so good	6 (a) Why were these less successful? 6 (b) Could these have been delivered in another way?
7	Which teaching approaches did you find most helpful during the training?	Why were these approaches particularly helpful?
8	Were there any aspects of the course delivery that could have been better?	What were these?
9	Were the training materials of good quality?	
10	Were there any of the materials that could have been better?	How could these be improved?
11	What were the most important things that you learned during the training?	
12	Have you been able to apply the learning from the course in your work?	If yes – please seek examples
13	Has the training influenced your practice?	If yes – please seek examples
14	Has the training changed your attitudes or expectations towards students with disabilities or learning difficulties?	14 (a) if yes – in what ways? 14 (b) if no, was this because you already had a positive attitude? Or was there some other reason?
15	Have you identified further training needs for the future?	If yes - what are these?
16	Have you been able to disseminate what you learned on the training to your colleagues?	16 (a) if yes – how? 16 (b) if no – why not?
17	Is there anything else you would like to tell me about the training?	

ANNEX 6

Hedmark University
of Applied Sciences

Ethical consent

Evaluation of Georgia Vocational Education and Inclusion Project

The University of Northampton, UK, and Hedmark University College Norway have been commissioned to evaluate the effectiveness and impact of the training in inclusive education provided to colleagues working in vocational education in Georgia. As part of this process, we have selected individuals to provide us with their insights into this training and the actions taken following its delivery. As someone whose opinion is valued in respect of this issue, you have been invited to participate in today's focus group or interview.

Before we can commence this process, we need your agreement to participate. Your information will be used only for the purpose of this evaluation. No individual will be named in the reporting of this research and where necessary pseudonyms will be used. You have the right to withdraw from the focus/group or interview at any time without needing to explain why. All data collected will be made available only to members of the research team. You may contact Professor Richard Rose who is the principal investigator on this project for further information at any time (his contact details are at the foot of this document).

Many thanks for agreeing to participate, your information and expertise is greatly appreciated.

I (name) _____ have had the purpose of today's focus group/interview explained to me.

I give my consent for information collected during the focus group/interview today to be used only for the purpose of this research.

Signed _____

Date _____

9 789941 094804